

BOGOMOLOV

TITKOS KÜLDETÉS

V. O. BOGOMOLOV
TITKOS KÜLDETÉS

DELFIN KÖNYVEK
Szerkeszti RÓNASZEGI MIKLÓS

Előkészületen
WILHELM HAUFF
A SPESSARTI FOGADÓ

SZOMBATHY VIKTOR
PETI NEKIVÁG

BUDAPEST — UZSGOROD, 1973

VLAGYIMIR O. BOGOMOLOV
TITKOS KÜLDETÉS

REGÉNY

MÓRA KIADÓ — KÁRPÁTI KIADÓ

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült

B. O. BoroMOJIOB: HBOH Aexraa MoxKa 1959

Fordította NIKODÉMUSZ ELLI

SZÖNYI GYULA rajzaival

MÁSODIK KIADÁS

Megjelent a Móra Könyvkiadó (Budapest) és a Kárpáti Kiadó (Uzsgorod, Ukrán SZSZK) közös gondozásában

A regényből a MOSZFILM 1961-ben

IVÁN GYERMEKKORA címmel készített játékfilmet

A szövegkönyvet Bogomolov és Papava írta

Rendező: Andrej Tarkovszkij • Operatőr: Juszov

Főszereplők: Kolja Burljajev, Grinko, Valentyin Zubkov, Zsarikov, Maijavina

1.

Arra az éjszakára virradó hajnalban ellenőrizni akartam a védelmi készültséget, s miután megparancsoltam, hogy pontban négy órakor ébresszenek fel, este nyolc után lefeküdtem.

Korábban ébresztettek: az óra világító számlapja öt perc híján egyet mutatott.

- Főhadnagy elvtárs! Főhadnagy elvtárs! Jelentennem kell... - rázta valaki teljes erőből a vállamat. Az asztalon pislákoló, zsákmányolt kis olajmécs fényénél felismertem Vasziljev őrzetót az éppen őrsegen levő szakaszból. - Elfogtunk valakit... Az alhadnagy elvtárs megparancsolta, hogy azonnal hozzuk ide . . .

- Gyűjtsen lámpát! - parancsoltam, s magamban átkozódtam: igazán nélkülem is eligazíthatták volna a dolgot!

Vasziljev meggyűjtotta a felső szélénél összelapított töltényhüvelyt, majd felém fordulva jelentette:

- A part menti sekély vízben küszött. Hogy miért, nem mondta meg. Követelte, hogy hozzuk be a törzsparancsnokságra. A kérdésekre nem válaszol, azt mondja, csak a parancsokkal hajlandó beszélni. Úgy nézem, nagyon kimerült, de lehet, hogy csak tetteti magát. Az alhadnagy elvtárs megparancsolta ;..

Feltápászkodtam, kihúztam lábamat a pokróc alól, és szememet dörzsölve kiültem a priccs szélére. Vasziljev, ez a tagbaszakadt legény ott állt előttem, sötét, ázott sátorlap köpenyéről csöpögött a víz.

A töltényhüvelyből készült lámpa nagyobb lángra gyúlt, bevilágította a tágas fedezéket. Közvetlenül az ajtó mellett egy hidegtől kékre fagyott, egész testében remegő, sovány, tizenegy év körüli kisfiút pillantottam meg: vizes inge és nadrágja szorosan testére tapadt, meztelen kis lába bokáig sáros volt; ahogy ránéztem, rajtam is borzongás futott végig.

- Eriggy a kályhához! - parancsoltam rá. - Ki vagy?

Közelebb lépett, szokatlanul távol ülő szeme óvatos, figyelő tekintettel fürkészett. Kiálló pofacsontú arcán a beleevődött piszoktól egész sötétszürke volt a bőr. Nedves, felismerhetetlen színű haja csimbókókba tapadt össze. Tekintetéből, szigorúan összeszorított, elkékült ajkának vonalából, elkínzott arckifejezéséből valami belső feszültség és - legalábbis nekem úgy rémlett - valamiféle bizalmatlanság és ellenségesség áradt.

- Ki vagy? - ismételtem meg a kérdést.

- Előbb ő menjen ki - mondta gyenge hangon, vacogó foggal a kisfiú, és tekintetével Vasziljevre mutatott.

- Tegyen a tűzre, és várjon kint! - parancsoltam Vasziljevnek.

Az őrvezető nagyot sóhajtott, s lassú mozdulattal, hogy tovább maradhasson a meleg fedezékben, megpiszkálta a paraszat, néhány rövid kis tuskóval megtömte a kályhát, majd ráérsen kiment; én közben felhúztam csizmámat, s várakozón néztem a gyerekre.

- Na, miért hallgatsz? Hogy kerültél ide?

- Bondarjov vagyok - mondta csendesen, olyan hanghordozással, mintha ez a név jelentene nekem valamit, vagy mintha ezzel mindent megmagyarázna. - Azonnal jelentse a törzsparancsnokságon az ötvenegyesnek, hogy itt vagyok.

- No nézd csak! - Nem tudtam elfojtani a mosolygást. - És azután?

- A többi már nem magára tartozik. Majd ők elintézik.

- Kik ezek az „ők”? Milyen parancsnokságot értesítsek, és ki az az ötvenegyes?

- A hadsereg-parancsnokságot.

- És ki az az ötvenegyes? Nem felelt.

- És melyik hadsereg törzsét hívjam neked?

- Táborig posta vé-csé negyvenkilenc ötszázötven.

Hibátlanul megnevezte hadseregünk törzsparancsnokságának táboriposta-számát. Már nem mosolyogtam, csodálkozva néztem rá, és igyekeztem megérteni a dolgot.

Csípőig érő mocskos inge, szűk szárú, rövid nadrágja, pontosabban alsónadrágja ócska vászonból készült, s amint megállapítottam, falun varrhatták. Lehet, hogy háziszöttesből.

De a gyerek igen szabatosan beszél, észrevehetően belorusz kiejtéssel. Beszédjéről ítélve városi lehet.

Ott állt előttem bizalmatlanul, gyanakvóan, idegenkedve fürkészett, időnként szipogott egyet, és egész testében reszketett.

- Vesd le a ruhádat, és dörzsöld le magad. Egy-kettő! - parancsoltam rá, s feléje nyújtottam egy elég kétes tisztaságú darázstörülközőt.

Levetette az ingét, előtűnt szutykos, kiálló bordájú, sovány kis teste. Bizonytalanul nézett a törülközőre.

- Fogd csak, fogd! Úgyis piszkos. Ledörzsölte a mellét, karját, hátát.

- A nadrágot is vesd le! - parancsoltam. - Talán bizony szégyelled magad?

Szótlanul vesződött a megdagadt csomó kibogozásával, végül, nem minden nehézség nélkül, sikerült is kioldania a nadrágszíjat helyettesítő madzagot, és levetette a nadrágját. Egész kis gyerek volt még, keskeny vállú, vékony karú, vékony lábú, nem látszott többnek tiz-tizenegy évesnél, bár ha jól

szemügyre vettük komor, nem gyerekre valló, feszülten figyelő arcát, a domború homlokára vésődött ráncokat, akár tizenhárom esztendőnek is gondolhatta az ember. Fogta az ingét meg a nadrágját, és bedobta az ajtó melletti sarokba.

- Megszáritani ki fogja? Talán bizony a nénikéd? érdeklődtem.

- Úgyis hoznak nekem mindent.

- Igazán? - mondtam. - És hol vannak a ruháid? Nem válaszolt. Már majdnem azt kérdeztem tőle, hol vannak az iratai, de idejében eszembe jutott: túl kicsi még ahhoz, hogy iratai lehessenek.

Kihúztam a priccs alól a segélyhelyen levő legényem ócska vattakabátját. A gyerek háttal állt nekem a kályha mellett. Kiálló, hegyes lapockái között nagy, babszemnyi anyajegy feketéllett. Magasabban, a jobb lapockája felett, feltehetően löfegyvertől eredő, vörös sebhely látszott.

- Hát ez meg mi ott rajtad?

Válla fölött rám pillantott, de nem válaszolt.

- Azt kérdeztem tőled: mi az ott a hátadon? - ismételtem meg emelt hangon a kérdést, és feléje nyújtottam a vattakabátot.

- Nem tartozik magára, és ne merjen kiabálni velem! - felelte ellenségesen, és zöldes macskaszeme vadul rám villant, de azért elvette a vattakabátot. -A maga dolga: jelenteni, hogy itt vagyok. A többi nem tartozik magára!

- Te csak ne taníts engem! - kiáltottam rá most már dühösen. - Úgy látszik, nem tudod, hol vagy, és hogyan kell viselkedned. A neved nekem semmit sem mond. Amíg meg nem magyarázod, ki vagy, honnan jöttél, és hogy kerültél a folyóhoz, a kisujjamat sem mozdítom meg!

- Felelni fog érte! - jelentette ki leplezetlenül fenyegető hangsúllyal.

- Te csak ne ijesztgess engem! Kicsi vagy te még ahhoz! Nem fogsz velem hallgatósdit játszani! Ebből nem eszel! Beszélj világosan: hogy kerültél ide?

A gyerek beburkolózott a majdnem bokájáig érő kabátba, elfordította arcát, és változatlanul tovább hallgatott.

- Itt ülhetsz egy napig, három napig, öt napig, de amíg meg nem mondod, ki vagy és honnan kerültél ide, semmit nem jelentek sehoval! - mondtam határozottan.

Hüvös, idegenkedő tekintetet vetett rám, aztán elfordult, és tovább hallgatott.

- Hajlandó vagy beszélni ?

- Azonnal jelenteni kell a parancsnokságra az ötvenegyesnek, hogy itt vagyok - ismételte makacsul.

- Te nekem semmit nem írhatsz elő - válaszoltam ingerülten. -

Amíg meg nem magyarázod, ki vagy, és honnan jöttél, addig nem is fogok csinálni semmit. Jegyezd meg magadnak! Ki az az ötvenegyed?

Makacsul, bizalmatlanul hallgatott.

- Hogy kerültél ide? - kérdeztem, és már alig tudtam türtőztetni magam. - Beszélj végre, ha azt akarod, hogy jelentést tegyek rólad!

Feszült gondolkodás, hosszú szünet után - foghegyről dűnnyögte:

- A túlsó partról.

- A túlsó partról? - Nem hittem neki. - Hogy kerültél ide? Mivel tudod bizonyítani, hogy a túlsó partról jössz?

- Semmit sem fogok bizonyítani. Többet nem mondok. Nincs joga faggatni. Felelni fog mindenért. Telefonon se mondjon semmit. Arról, hogy a túlsó partról jöttem, csak az ötvenegyed tud. Azonnal jelentse: „Bondarjov nálam van.” Ez minden! Értem fognak jönni! - kiáltotta mély meggyőződéssel.

- Mégis, talán megmagyaráznád, ki vagy, és ki fog érted jönni?

Hallgatott.

Egy ideig fürkészve néztem a gyereket, és töprengtem. A neve az égvilágon semmit sem mondott nekem, de talán a hadseregparancsnokságon mégis tudnak róla. A háború alatt megszoktam, hogy semmin sem csodálkozzam.

Sajnálatra méltó, elkínzott külseje volt a gyerekeknek, de mégis rendkívül határozott magatartást tanúsított, magabiztosan, szinte parancsolóan beszélt velem; nem kért - követelt. Komorsága, a nem gyerekre valló feszült figyelme és bizalmatlansága rendkívül furcsa benyomást tett az emberre. De hogy a túlsó partról került volna hozzánk, az nyilván hazugság.

Magától értetődően eszembe se jutott közvetlenül a hadseregparancsnokságra jelenteni az ügyet, de az ezredet köteles voltam értesíteni. Azt gondoltam, majd elviszik, és tisztázzák, mit jelentsen ez a dolog. S én még szundithatok vagy két órát, mielőtt elindulok az őrség ellenőrzésére.

Tekertem egyet a telefonon, leemeltem a kagylót, és felhívtam az ezredparancsnokságot.

- Tessék, itt a hármas beszél - hallottam Maszlov százados törzsparancsnok hangját.

- Százados elvtárs, a nyolcas jelentkezik. Itt van nálam Bondarjov! Bon-dar-jov! Azt követeli, hogy azonnal tegyünk jelentést róla „Volgának”.

- Bondarjov? - kérdezte vissza csodálkozva Maszlov. - Miféle Bondarjov? Az őrnagy a hadműveleti osztályról? Mi ez,

ellenőrzés? Honnan a csudából került hozzád? - zúditotta rám kérdéseit Maszlov. Úgy éreztem, nyugtalankodott.

- Dehogy, szó sincs semmiféle ellenőrzésről. Magam se tudom, kicsoda-micsoda. Nem hajlandó beszélni. Azt követeli, jelentsem a „Volgának”, az ötvenegyesnek, hogy itt van nálam.

- Hát ki az az ötvenegyes?

- Azt gondoltam, maga tudja.

- Nekünk nincsenek meg a „Volga” hívószámai. Csak a hadosztályé. És milyen beosztásban szolgál ez a Bondarjov, milyen rangban?

- Semmiféle rangja nincsen - mosolyodtam el önkéntelenül. - Kisfiú, lehet vagy tizenkét esztendő, ...

- Mi az? Tréfálsz velem? Kivel szórakozol?!

üvöltötte Maszlov a telefonba. - Cirkuszt rendezel?! Majd adok én neked kisfiút! Jelentem az őrnagynak! Leitted magad, vagy nincs egyéb dolgod? Majd én ...

- Százados elvtárs! - kiáltottam megdöbbenve a dolgok ilyenét fordulatától. - Százados elvtárs, becsületesre mondom, kisfiú! Azt gondoltam, tud róla ...

- Nem tudok, és nem is akarok tudni róla! - kiáltotta dühösen Maszlov. - Te pedig ne zavarj mindenféle ostobasággal! Nem vagyok neked kisfiú! Annyi a dolgom, hogy úgy züg a fejem, akár egy méhkas, te meg. ..

- Azt gondoltam...

- Ne gondolj semmit!

- Értettem ... Százados elvtárs, de hát mit csináljunk akkor ezzel a gyerekkel?

- Mit csináljatok? . . . Hogy került hozzád?

- A parton fogta el az órség.

- Hogy került a partra?

- Amennyire én tisztáztam... - zavartan elhallgattam. - Azt mondja, a túlsó partról jött.

- „Azt mondja!” - ismételte gúnyosan Maszlov. - Repülőszőnyegen? Összevissza hazudik, te pedig tátott szájjal hallgatod. Állíts mellé őrt! - parancsolta. - És ha nem tudod egyedül tisztázni, add át Zotovnak. Végül is rájuk tartozik ...

- Mondja meg neki: ha így ordít, és nem jelenti azonnal az ötvenegyesnek - szolt közbe hangosan és határozottan a gyerek -, felelni fog érte!

De Maszlov már lecsapta a kagylót. Én is dühösen levágtam. Haragudtam a gyerekekre is, de Maszlovra még jobban.

A dolog úgy állt, hogy én csak ideiglenesen végeztem a zászlóalj parancsnoki teendőket, és mindenki tudta, hogy csak

„ideiglenes” vagyok. Ráadásul mindössze huszonegy esztendő voltam, s természetes, hogy másképpen bántak velem, mint a többi zászlóaljparancsnokkal. Az ezredparancsnok és a helyettesei ugyan azon voltak, hogy ne érezzék velem, de Maszlov - aki megjegyzem, a legfiatalabb volt összes ezredbeli fölötteseim között - egyáltalán nem titkolta, hogy kölyöknek tart, és aszerint is viselkedett velem, pedig én a háború első hónapjától kezdve harcoltam, többször kitüntettek, meg is sebesültem már.

Az első vagy a harmadik zászlóalj parancsnokával Maszlov természetesen nem mert volna ilyen hangon beszélni. De velem... Végig se hallgatja az embert. Nem tisztázza a helyzetet, csak üvöltözik... Bizonyos voltam benne, hogy Maszlovnak nincs igaza, de azért nem minden káröröm nélkül mondtam a gyerekeknek:

- Azt kérted, tegyek rólad jelentést. Hát én tettem. Megparancsolták, hogy csukjalak a fedezékbe - hazudtam neki - , és állítsak melléd őrséget. Meg vagy elégedve?

- Én azt mondtam, a hadsereg-parancsnokságon jelentse az ötvenegyest, és maga hová telefonált?

- Azt mondtad!... Nem fordulhatok közvetlenül a hadsereg-parancsnoksághoz.

- Akkor majd én telefonálok. - Máris kinyújtotta kezét a vattakabát alól, és megfogta a telefonkagylót.

- Meg ne próbáld! Kinek telefonálsz? Kit ismersz a hadsereg-parancsnokságon?

Hallgatott, de a telefonkagylót nem engedte ki kezéből, majd komoran kibökte:

- Grjaznov alezredest.

Grjaznov alezredes a hadsereg felderítő osztályának parancsnoka volt. Nemcsak hallomásból, személyesen is ismertem.

- Honnan ismered? Néma csönd.

- Kit ismersz még a hadsereg-parancsnokságról? Tovább hallgatott, gyors, bizalmatlan pillantást vetett rám, majd megint csak úgy foghegyről válaszolta:

- Holin századost.

Holint, a hadsereg-törzsparancsnokság felderítő osztályának tisztjét szintén jól ismertem.

- Honnan ismered őket?

- Azonnal jelentse Grjaznovnak, hogy itt vagyok - nem is válaszolta, hanem követelte a gyerek. - Vagy magam telefonálok. Elvettem tőle a kagylót, egy fél percig még töprengtem, aztán elszántam magam, megtekertem a telefont, és megint felhívtam

Maszlovot.

- Megint a nyolcas van a telefonnál. Százados elvtárs! Kérem, hallgasson végig! - jelentettem ki határozottan. Igyekeztem leküzdeni izgalmammat. - Újra Bondarjov miatt telefonálok. Ismeri Grjaznov alezredest és Holin századost.

- Honnan ismeri őket? - kérdezte Maszlov fáradtan.

- Azt nem mondta meg. Szükségesnek látom, hogy jelentést tegyek róla Grjaznov alezredesnek.

- Ha szükségesnek tartod, jelentsd! - mondta közönyösen Maszlov. - Általában te mindig lehetségesnek tartod, hogy mindenféle ostobasággal fölöslegesen zaklasd a fölötteseidet. Magam részéről semmi okát nem látom annak, hogy zavard a parancsnokságot, különösen éjszaka. Komoly ember ilyet nem csinál!

- Ezek szerint megengedi, hogy telefonáljak?

- Semmit sem engedek meg, és ne keverj bele a dologba ... Különben Dunajevnek telefonálhatsz. Éppen most beszéltem vele, ő nem alszik.

Felhívtam Dunajev őrnagyot, a hadosztály felderítő parancsnokát, jelentettem, hogy itt van nálam Bondarjov, és követeli, hogy azonnal tegyenek róla jelentést Grjaznov alezredesnek ...

- Világos - szakította félbe Dunajev -, várjon. Jelentem neki.

Vagy két perc múlva élesen, követelőően zümmögni kezdett a telefon.

- Nyolcas? Kapcsolom „Volgát” - mondta a telefonos.

- Galcev? Erőt, egészséget! - Megismertem Grjaznov alezredes mély, érdes hangját, fel kellett ismernem: Grjaznov ez év nyaráig a mi hadosztályunk felderítőinek parancsnoka volt, és én mint összekötő tiszt, állandóan kapcsolatban álltam vele. - Bondarjov nálad van?

- Igenis, alezredes elvtárs.

- Derék dolog! - Nem is értettem azonnal, kire vonatkozik a dicséret, rám-e vagy a kisfiúra. - Jól figyelj rám! Azonnal dobj ki mindenkit a fedezékből, hogy minél kevesebben lássák, és ne faggassák. Semmi kérdezősködés, és senkinek egy szót sem a gyerekről! Értjük? ... Add át neki üdvözetemet! Holin azonnal indul érte, gondolom, három órán belül ott lesz. Addig pedig adj meg neki mindent! Bánj vele nagyon tapintatosan. Ne feledd: nagyon nyakas gyerek. Mindenekelőtt adj neki papírt, tintát vagy ceruzát. Amit ír, azonnal tedd egy borítékba, és megbízható emberrel rögtön küldd el az ezredparancsnokságra. Én majd intézkedem, hogy azonnal továbbítsák hozzám. Adj neki mindent, amire szüksége van, és hagyd békén. Adj neki meleg

vizet, hogy meg tudjon mosakodni, etesd meg és fektesd le. A mi emberünk. Értjük?

- Igenis - feleltem, bár még sok mindent nem értettem.

- Eszel valamit? - kérdeztem lefelől a gyerektől.

- Majd - mondta a fiú anélkül, hogy rám nézett volna.

Ekkor papírt, borítékot, tollat, tintát tettem elé az asztalra, és kimentem a fedezékből. Vasziljevet visszaküldtem őrhelyére, majd újra bementem a fedezékbe, és belülről rátoltam a reteszt.

A fiú a lóca szélén ült, háttal a vörösen izzó kályhának. Szutykos nadrágja, amelyet előzőleg a sarokba hajított, most a lábánál hevert. Zsebéből biztosítótűvel odaerősített mocskos zsebkendőt vett ki, kibontotta, és tartalmát az asztalra öntötte. Külön kis csomókba válogatta szét a búza- és rozsszemeket, napraforgómagokat és a más-másfajta fenyők tülevélkéit. Aztán rendkívül gondosan megszámolta, mindegyikből hány van egykupacban, és ezt feljegyezte a papírra.

Amikor odamentem az asztalhoz, hirtelen mozdulattal megfordította a papírlapot, és ellenséges tekintettel mért végig.

- Jól van no, nem nézek oda - biztosítottam sietve.

Felhívtam a zászlóalj-parancsnokságot, meghagytam, melegítsenek azonnal két vödör vizet, és egy nagy dézsával együtt hozzák ide a fedezékbe. Az őrmester hangjából kiéreztem a csodálkozást, amikor a kagylóban elismételte a parancsot. Közöltem vele, hogy mosakodni akarok. Ez úgy éjjel fél kettőkor lehetett, és bizonyára ő is, akárcsak Maszlov, azt gondolta, hogy vagy ittam, vagy unalmamban szórakozom. Megparancsoltam, hogy Carivnij - az ötödik század egy igen ügyes katonája - készüljön fel, az ezredparancsnokságra megy összekötőnek.

Az asztalnak támaszkodva telefonáltam, és fél szemmel láttam, hogy a fiú keresztben és hosszában bevonalazza a lapot, és a legelső bal oldali rubrikába

Nagy gyerekes számokat ír egymás alá: „2... 4, 5...” Nem tudtam és a későbbiekben sem tudtam meg, mit jelentettek ezek a számok, és mit írt utánuk.

Sokáig, vagy egy órán át írt, a toll karcolta a papírt, a gyerek szuszogott, karjával eltakarta előlem az írást, keze csupa karcolt seb, rövid körmei behasadoztak. Füle, nyaka régen nem láthatott szappant és vizet. Időnként megállt, idegesen beharapta ajkát, gondolkodott, vagy valamit emlékezetébe próbált idézni, megint szipogott, aztán tovább írt. Már megjött a forró és hideg víz - nem engedtem senkit a fedezékbe, magam hoztam be a vödörket és a dézsát -, a gyerek még egyre a papírt kaparta; a vizet mindenestre feltettem a kályhára.

Mikor befejezte az írást, félbehajtotta a teleírt lapokat, betette a borítékba, megnyálazta, és gondosan leragasztotta. Aztán fogott

egy nagyobb borítékot, beletette az első borítékot, és éppoly gondosan ezt is leragasztotta.

Kivitem a levelet az összekötőnek - a fedezék közelében várakozott -, és megparancsoltam:

- Azonnal vigye el az ezredparancsnokságra. Gyors tempóban. A parancs végrehajtását jelenti Krajevnek...

Aztán visszamentem, az egyik vödörben összekevertem a vizet, hogy egy kicsit lehűtsem. A gyerek levetette a vattakabátot, beleült a dézsába, és mosakodni kezdett.

Bűnösnek éreztem magam vele szemben. Nem válaszolt a kérdésekre, és ezt minden bizonnyal utasításra cselekedte, én pedig kiabáltam vele, fenyegettem, megpróbáltam kiszedni belőle azt, amit nekem nem volt szabad tudnom; mint ismeretes, a felderítőknak sokszor még magasabb beosztásban levő törzsparancsnoksági tiszték előtt is vannak titkaik.

Szívesen segítettem volna a gyerekeknek; szerettem volna megfürdetni, de nem volt hozzá elég bátorságom: a gyerek felém se nézett, mintha nem is venne rólam tudomást. Úgy viselkedett, mintha rajta kívül senki sem lenne a fedezékben.

- Ledörzsölöm a hátadat - mondtam végül bizonytalanul.

- Majd én - utasított el.

Nem volt más tennivalóm, mint hogy ott álljak a kályha mellett. Tiszta törülközőt, durva szövésű inget tartottam a kezemben - ezt kellett majd felvennie -, és a kásás húst kavargattam a csajkában - a vacsorámat, amelyhez véletlenül hozzá sem nyúltam.

Miután megmosakodott, kiderült róla, hogy világos hajú, fehér bőrű gyerek. Csak az arca és a keze feje volt kicsit sötétebb, talán a szélből, talán a naptól. Gyöngéd kis rózsás fülei voltak, és amint észrevettem, aszimmetrikusak. A jobb füle koponyájához simult, a bal elállt. Kiálló pofacsontú arcán különösen a szeme tűnt fel. Nagy volt, zöld és meglepően távol ülő. Azt hiszem, még sohasem láttam ilyen távol ülő szemeket.

A gyerek szárazra dörzsölte magát, kivette kezemből a kályhánál megmelegített inget, belebújt, gondosan felhajtotta az ujját, és leült az asztal mellé. Arcán már oldódott a feszült figyelem és idegenkedés. Fáradtan ült, szigorúan, elgondolkodva.

Azt vártam, hogy majd nekiesik az ételnek, de csak néhány kanállal vett belőle, étvágytalanul forgatta szájában a falatot, lenyelte, aztán eltolta maga elől a csajkát. Majd éppilyen szó nélkül megivott egy bögre nagyon édes teát - nem sajnáltam tőle a cukrot -, hozzá az én pótadagomból egy kis kekszet, aztán fölkel, és halkán odaszólt:

- Köszönöm.

Ezalatt már kivitem a dézsát, a feketén szutykos víz csak a

tetején volt egy kicsit szürkésebb a szappanhabtól, aztán megigazitottam a párnát a priccsen. A gyerek lefeküdt, a fal felé fordult, arcát a tenyerébe hajtva. Mindent úgy fogadott, mint ami jár neki. Megértettem, hogy nem most jöhetett először vissza a „tűlsó partról”; tudja már, hogy amint megérkezéséről tudomást szereznek a hadsereg-parancsnokságon, azonnal kiadják az utasítást: „adjanak meg neki mindent..”. Két takarót terítettem rá, és gondosan begyömöszöltem a teste mellé úgy, ahogy valamikor az édesanyám tette velem ...

2.

Igyekeztem zajtalanul készülődni: felvettem rohamsisakomat, köpenyem fölé borítottam a sátorlapot, fogtam a géppisztolyt, és csendesen kimentem a fedezékből; az őrnök megparancsoltam, hogy távollétemben senkit se engedjen be.

- Borús éjszaka volt. Igaz, az eső már elállt, de heves északi szél fújt, sötétség és hideg vett körül.

Fedezékem az erdőszéli cserjésben állt, vagy hétszáz méterre a Dnyepertől. A folyó választott el bennünket a németektől. A magas tűlsó part az egész tájon uralkodott. A mi első vonalunk valamivel beljebb helyezkedett el, egy sokkal előnyösebb ponton, közvetlenül a folyóhoz csak az őralegréségeket toltuk előre.

A sötétben, amint a cserjésben haladtam, lényegében az ellenséges parton fellőtt rakéták alapján tájékozódtam - a rakéták hol itt, hol ott röpöntek fel végig a németek egész védelmi vonalán. Az éjszaka csendjét időnként szaggatott géppisztolysorozatok verték fel: éjszakánként a németek módszeresen -néhány perces szüneteket tartva - lőtték part menti sávunkat és magát a folyót is, közvetlenül a mi partszakaszunknál .

Ahogy kiértem a Dnyeperhez, a futóárok felé indultam, a legközelebbi őrhelyhez. Megparancsoltam, hívják hozzám az őrszolgálatot teljesítő szakasz parancsnokát. Amikor sietéstől lihegve jelentkezett, vele együtt indultam el végig a folyó partján. A parancsnok rögtön érdeklődni kezdett a „kölyök” után, talán azt gondolta, hogy jövetelem összefügg az elfogott gyerekkel. Nem válaszoltam neki, azonnal másra tereltem a szót, de gondolatban akaratlanul is állandóan visszatértem a gyerekekhez. Egyre a sötétségbe burkolt, jó fél kilométer széles folyószakaszt néztem, és valahogy nem tudtam elhinni, hogy ez a kis Bondarjov a tűlsó partról került hozzánk. Kik hozhatták át, és vajon hol vannak? Hol a csónak? Lehetséges, hogy az őrség nem vette észre? Vagy talán még a parttól jó messzire engedhették a vízbe a gyereket? De hát hogy engedhettek egy ilyen vézna, gyenge kis gyereket késő ősszel a hideg vízbe?

Hadosztályunk a dnyeperi átkelésre készült. A kapott utasításban - amelyet majdnem kívülről tudtam -, ebben a felnőtt, egészséges férfiakkal számoló utasításban az állt: „... Ha a víz hőmérséklete +15° alá süllyed, az átkelés még jó úszók számára is rendkívül nehéz, széles folyón pedig teljesen lehetetlen ...” És ha + 15° alatt van, ha például +5°?

Nem, a csónaknak kétségtelenül egész közel kellett jönnie a parthoz, de hogy lehetséges akkor, hogy senki sem vette észre? S miért nem jelentkeztek a benne ülők, amikor kitétték a gyereket, miért tűntek el némán? Erre a kérdésre nem tudtam választ adni magamnak.

Az őrség pedig éberem figyelte. Csak az egyik, egészen a partig előretolt őrhelyen találtunk egy bóbiskoló katonát. Állva, a lövészárók falának dőlve szunyókált, rohamsisakja a szemére csúszott. Amikor odaértünk, géppisztolya után kapott, és nagy álmosan majdnem belénk eresztett egy sorozatot. Megparancsoltam, hogy azonnal váltsák le, büntessék meg, de előzőleg fojtott hangon még jól lekaptam a lábáról őt is meg az alegység parancsnokát is.

Az ellenőrzés befejezése után a lövészárók jobbszárnyán leültünk a mellvéd alatti mélyedésbe, és a katonákkal együtt rágyújtottunk. Négyen voltak ebben a nagy géppuskafészkes lövészárókban.

- Főhadnagy elvtárs, kivizsgálták annak a kis kölyöknek a dolgát? - kérdezte tompa hangon az egyik. A géppuska mellett őrködött, s nem dohányzott.

- Miért? - érdeklődtem felfigyelve.

- Hát csak azért. Űgy gondolom, nem tiszta dolog ez. Ilyen éjszakán még a kutyát sem zavarják ki a házból, ez meg még a folyóba is belement. Mi szüksége volt rá? Talán bizony csónakot keresett, a túlsó partra akart átjutni? Miért? .. Zavaros egy história. Jól meg kéne nézni ezt a gyereket! Sarokba szorítani, hogy megeredjen a nyelve. Hogy kijöjjön belőle a teljes igazság.

- Bizony, elég zavaros dolog - erősítette meg egy másik, bár nem túl határozottan. - Hallgat, és azt mondják, úgy néz, mint egy kis farkaskölyök. És miért nem volt felöltözve?

- Novoszelkibe való a gyerek - hazudtam kényelmes szippantás után. (Novoszelki félig felégetett nagy falu volt vagy négy kilométerre a hátunk mögött.) - A németek elhurcolták az édesanyját, most aztán nem találja szegény a helyét... Nem csoda, ha ettől a folyónak megy ..

- Hát így áll a dolog! ..

- Vágyódik utána szegényke - sóhajtott megértően egy idősebb katona, aki velem szemben guggolva cigarettázott. A cigaretta

parazsa megvilágította sötét, borostás arcát. - Nincs is ennél szörnyűbb érzés a világon! Jurlov mindig csak a rosszra tud gondolni, mindig azt keresi az emberekben. Nem szabad ilyennek lenni - mondta lágyan és megfontoltan a géppuskánál álló katonának.

- Hát igen, éber vagyok - jelentette ki tompa hangon, makacsul Jurlov. - Te meg ne hánytorgasd ezt nekem, úgysem tudsz megváltoztatni! Nem bírom a jóságos és hiszékeny embereket. Éppen a hiszékenységnünk miatt itta tele magát a föld vérrrel a határtól egészen Moszkváig!.. . Elég volt! Benned túl sok a jóság meg a hiszékenység, adhatnál belőle egy kicsit kölcsön a németeknek, ráférne a lelkükre! De azt mondja meg, főhadnagy elvtárs, hol a gyerek ruhája? Mégis mit keresett a vízben? Furcsa, sőt szerintem gyanús a dolog...

- Nézz oda, úgy faggatja, mint a beosztottját - mosolygott gúnyosan az idős katona. - De nagyon odavagy ezzel a gyerekkel, mintha nélküled nem is tudnák tisztázni a dolgot. Inkább azt kérdeznéd meg, mit gondol a parancsnokság a vodkáról. Olyan hideg van itt, azt se tudja az ember, hova legyen tőle, és nincs mivel kicsit átmelegíteni magunkat. Azt kérdezd meg, mikor kapunk már végre. A gyerek dolgában nélkülünk is eligazodnak ...

... Egy ideig még elüldögéltem a katonákkal, aztán eszembe jutott, hogy hamarosan meg kell érkeznie Holinnak; elbúcsúztam hát, és megindultam visszafelé. Nem engedtem, hogy elkísérjenek, de hamarosan nagyon megbántam, mert eltévedtem a sötétben, s mint később kiderült, jobb felé kerültem, és sokáig bolyongtam a bokrok között. Időnként megállítottak az örök éles kiáltásai. Csak úgy harminc perc múlva, a szélről átfagyva jutottam vissza a fedezékbe.

Legnagyobb csodálkozásomra a gyerek nem aludt.

Lábát lelógatva, ingben ült a priccs szélén. A kályha régen kialudt, a fedezékben elég hűvös volt, lélegzete könnyű páráként látszott a levegőben.

- Még nem érkeztek meg? - szegezte nekem azonnal a kérdést.

- Még nem. De te csak aludj! Amint megjönnek, felébresztelek.

- Odaért?

- Kicsoda? - Nem értettem, mit kérdez.

- A katona. A küldeményyel.

- Igen - válaszoltam, bár fogalmam sem volt róla. Miután elküldtem az összekötőt, róla is, a küldeményről is teljesen megfeledkeztem.

A gyerek néhány pillanatig elgondolkozva bámult a lámpa lángjába, majd váratlanul és - úgy rémlett - nagyon nyugtalanul,

megkérdezte:

- Itt volt, amíg aludtam? Nem beszéllek álmomban?

- Nem, nem hallottam. Miért kérded?

- Csak úgy. Ezelőtt nem beszéltem. De most nem tudom. Valami idegesség van bennem - vallotta be szomorúan.

Nem sokkal ezután megérkezett Holin. Derék, szép szál, sötét hajú, huszonnéhét esztendő körüli, jóképű fiatalember. Nagy német bőrönddel a kezében rontott be a fedezékbe. Markomba nyomta a vizes bőröndöt, és odafutott a gyerekekhez.

- Iván!

Holin láttára a kisfiú egy szempillantás alatt felélénkült és elmosolyodott. Először mosolyogta el magát, örömtelin, egészen gyerek módra.

Igaz, őszinte barátok találkozása volt ez. Kétségkívül teljesen felesleges voltam ott abban a percben. Úgy ölelték meg egymást, mint két felnőtt. Holin többször egymás után megcsókolta a gyereket, aztán egy lépésnyire eltávolodott tőle, úgy szorongatta, gyömöszölte a gyerek keskeny, sovány vállát, elragadtatott tekintettel nézte, és azt mondta:

- Kataszonics Gyikovkánál vár téged a csónakkal, te pedig itt vagy ...

- Gyikovkában csak úgy hemzseg a német, nem lehet kijutni a partra - mondta a kisfiú félénk mosollyal. - Szosznovkától úsztam ide. Tudod, a közepén elhagyott az erőm, ráadásul még görcsöt is kaptam, azt gondoltam, végem ...

- Micsoda, úszva jöttél?! - kiáltotta döbbenetben Holin.

- Egy tuskón. Ne szídj, nem ment másképp. Fenn nagyon őrzik a csónakokat. Azt hiszed, olyan könnyű megtalálni a ti kis ladikotokat ebben a sötétségben? Hamar kicsinálják az embert! Tudod, kifulladtam, a tuskó meg csak úgy forgott, csúszkált alattam, és még ráadásul a lábam is görcsöt kapott, na, gondoltam, befellegzett! Elvisz az ár! Vitt is, vitt... Magam se tudom, hogy úsztam ki.

Szosznovka kis falu volt, jóval magasabbra tölünk, a túlsó, ellenséges kézen levő parton - a gyereket majdnem három kilométert hozta a víz. Egyszerűen a csodával határos, hogy esős, borús éjszakán, hideg októberi vízben egy ilyen gyöngye kis gyerek mégiscsak ki tudott úszni...

Holin felém fordult, energikus mozdulattal odanyújtotta izmos kezét, aztán elvette a bőröndöt, könnyedén rátette a priccsre, kinyitotta a zárat, és megkért:

- Menj csak ki, és irányítsd egy kicsit közelebbre a kocsit, nem tudtunk idáig jönni. És parancsold meg az őrnek, senkit se engedjen be a fedezékbe, és ő maga se lépjen be, nincs

szükségünk szemtanúkra. Értjük?

Grjaznov alezredesnek ez az „értjük” szavajárása nemcsak a mi hadosztályunkban volt használatos. Már a hadseregparancsnokságon is rákaptak.

Tíz perc is beletelt, míg megtaláltam a kocsit, majd megmutattam a sofőrnek, hogy lehet a fedezékhez közelebb hajtani. Mire visszamentem, a kisfiút teljesen megváltozva találtam.

Szemmel láthatólag az alakjára készült, gyapjúszővet zubbonyt viselt, rajta a „Honvédő háborúért” érdemrend és egy még egészen új, csillogó „Bátorságért” érdemérem. Gallérja hófehéren virított, a sötétkék csizmanadrág és a kis borjúbőr csizma pompásan illett rá. Így most katonaiskolásokra hasonlított - volt belőlük néhány az ezredben -, csak az ő zubbonyán nem volt váll-lap. No meg azok a gyerekek összehasonlíthatatlanul erősebbnek, egészségesebbnek látszottak.

Illedelmesen ült az egyik kis támlátlan széken, és Holinnal beszélgetett. Amikor beléptem, elhallgattak, úgyhogy arra gondoltam, Holin azért küldött ki a kocsihoz, hogy tanúk nélkül beszélgethessenek.

- No, hol maradtál ilyen sokáig? - mondta azonban Holin elégedetlenül. - Hozz egy bögrét, és ülj ide hozzánk.

Az asztalon, amelyre tiszta újságpapírt terítettek, már ott hevert mindenféle jó falat, amit Holin hozott: szalonna, füstölt kolbász, két doboz konzerv, egy csomag keksz, egy vászonhuzatos kulacs meg két kis zacskó. A priccsen feküdt a kisfiú derekba szabott, rövid kis irhabundája - vadonatúj pompás darab - meg egy tisztí füles sapka.

Holin „kultur módra” keskeny szeletekre vágta a kenyeret, aztán a kulacsból vodkát öntött a három bögrébe, nekem és magának félig töltötte, a gyerekeknek egy ujjnyit.

- A viszontlátás öröme! - mondta vidáman, hangjában egy kis hetykeséggel Holin, és felemelte a bögrét.

- Arra, hogy mindig visszatérjek - mondta elgondolkozva a gyerek.

Holin gyors pillantást vetett rá, és azt javasolta:

- Arra, hogy elmenj a Szuvorov Katonaiskolára, és tisztt legyen belőled.

- Nem, ezt majd csak aztán - ellenkezett a gyerek. - Amíg háború van, arra, hogy mindig visszatérjek - ismételte makacsul.

- Jól van, ne vitatkozzunk, igyunk a jövődre! A győzelemre!

Koccintottunk, és felhörpintettük a vodkát. A gyereken meglátszott, hogy nincs italhoz szokva - ahogy lenyelte,

elfulladt, szeme könnybe lábadt, titokban gyorsan letörülte könnyeit. Mint Holin, ő is felkapott egy szelet kenyérkét, sokáig szagolgatta, majd tempósan megrágta és lenyelte.

Holin ügyesen, egymás után gyártotta a kis szendvicseket, a gyerek elé tette, az felvette őket, és lassan, szinte kelletlenül elfogyasztotta.

- Egyél csak szépen, egyél! - biztatgatta Holin, miközben maga is jó étvággal falatozott.

- Elszoktam a soktól - sóhajtott a gyerek -, nem tudok többet enni.

Tegezte Holint, és csak órá nézett, úgy látszott, mintha jelenlétéről tudomást se venne. A vodka után nekünk Holinnal farkasétvágyunk támadt - energikusan dolgoztunk állkapcsunkkal, de a gyerek csupán két kis darabka kenyeret evett, aztán zsebkendőjével megtörölte száját és kezét, majd halkán azt mondta:

- Jó volt.

Ekkor Holin egy csomó színes papírba csomagolt csokoládét szórt elébe az asztalra. A csokoládé láttára sem öntötte el öröm az arcát, ahogy ez az ő korabeli gyerekeknél lenni szokott. Nyugodtan elvett egyet, és olyan közömbösen, mintha csak mindennap annyi csokoládét ehetne, amennyit akar, kibontotta a papírból, leharapott belőle egy kis darabkát, majd az asztal közepére tolta a többi csokoládét, és megkínált bennünket: Tessék!

- Nem, barátom - utasította el Holin. - Vodka igazán nem megy.

- Akkor induljunk - jelentette ki hirtelen a gyerek. Felállt, és többet oda se pillantott az asztalra. - Az alezredes vár, miért ülünk itt tovább? ... Induljunk! - követelte.

- Rögtön megyünk - mondta egy kicsit zavartan Holin. Kezében tartotta a kulacsot, minden biztonnyal tölteni akart nekem és magának, de mikor meglátta, hogy a gyerek feláll, visszatette a kulacsot a helyére.

- Rögtön indultunk - ismételte nem valami vidáman, és felkelt az asztaltól.

Közben a kisfiú felpróbálta a sapkát.

- Az ördögbe is, nagy!

- Kisebb nem volt. Magam választottam - magyarázta mintegy mentegetőzve Holin. - Csak addig kell, amíg odaérünk, aztán majd kitalálunk valamit.

Őszinte sajnálattal nézett végig a mindenféle harapnivalóval teli asztalon, felemelte a kulacsot, megkotyogtatta, bánatosan rám nézett, és nagyot sóhajtott:

- Mennyi finom falat megy kárba, nézd!
- Hagyd itt neki - mondta a kisfiú elégedetlenül és megvetően. - Csak nem vagy éhes ?
- Dehogy ..., csak a kulacs kincstári holmi - ütötte el tréfásan a dolgot Holin. - A csokoládéra pedig igazán nincs szüksége.
- Ne légy ilyen fukar!
- Muszáj. De hát egye fene, lesz ez még rosszabbul is. - Holin megint nagyot sóhajtott, és felém fordult.
- Tüntesd el az őrt a fedezék elől, és nézz jól körül. Senki ne lásson meg bennünket.

Vállamra vettem a nyirkosságtól megkeményedett sátorlap köpenyemet, és odaléptem a kisfiúhoz. Holin a gyerek bundáját gombolta, és nagyban hengegett:

- Tudod, mennyi szénát raktunk a kocsira? Egy egész boglyát. Hoztam takarót is, párnát is, leheveredünk, és mint a bunda, úgy alszunk egészen a parancsnoksáig.

- No, Ványuska, isten veled! - nyújtottam kezem a gyerekeknek.

- Nem isten veled, hanem a viszontlátásra! - javított ki szigorúan. Kezembe tette keskeny kis kezét, és megajándékozott hozzá egy barátságosan pillantással.

A felderítők ponyvával letakart Dodge kocsija vagy tizlépésnyire állt a fedezéktől. Nem is vettem rögtön észre.

- Rogyionov! - szólítottam csendesen az őrt.

- Igenis, főhadnagy elvtárs! - hallottam meg közvetlenül a hátam mögött rekedt, hurutos hangját.

- Menjén a parancsnoksági fedezékbe! Rövidesen hívatni fogom.

- Értettem! - A katona eltűnt a sötétségben. Körbesétáltam - sehol senki. A kocsifő sofőrje rövid bundája fölé terített sátorlap köpenyben a kormánykerékre dőlve aludt vagy szundított.

Odamentem a fedezékhez, kitapogattam az ajtót, és benyitottam.

- Lehet!

A kisfiú és a bőröndöt vivő Holin a kocsihoz surrant, zizegett a ponyvatető, fojtott hangon rövid beszélgetés hallatszott - Holin felkeltette a sofőrt -, felbűgött a motor, és a Dodge elindult.

Kataszonov törzsőrmester - a hadosztály felderítő századának egyik szakaszparancsnoka - három nappal ezután jelent meg nálunk.

Középtermetű, sovány, harmincon felüli férfi volt. Szája kicsi, felső ajka rövidebb, nyomott kis orrán csöpp orrlyukak. Szürkés-kék apró szeme elevenen csillog. Rokonszenves, jámbor arcával Kataszonov házinyúlra emlékeztetett. Szerény, csendes

és jelentéktelen ember. Észrevehetően pöszén beszél - lehet, hogy ettől olyan elfogódott és olyan szótlan az emberek között. Ha az ember nem tudná, alig hinné, hogy hadseregünk legjobb „nyelv”-vadászai közé tartozik. („Nyelv”-nek azokat a németeket nevezték, akiket azért ejtettek fogságba, hogy kivallassák.) A hadosztálynál kedveskedően csak „Kataszomcs”-nak hívják.

Kataszonov láttán megint eszembe jutott a kis Bondarjov. Sokszor gondoltam rá az elmúlt napokban. El is határoztam, hogy adandó alkalommal kifaggatom Kataszonovot a gyerekre vonatkozóan: biztos, hogy ismeri. Hiszen éppen ő, Kataszonov várt rá azon az éjszakán csónakkal Gyikovkánál, ahol „ügy hemzseg a német, nem lehet kijutni a partra”.

Kataszonov belépett a törzsparancsnokság fedezékébe, kezét mohaszín szegélyes sapkájához emelte, csendesen jelentkezett, megállt az ajtóban, oldalzsákját le se tette, úgy várt türelmesen, amíg én az írkokokat reguláztam.

Megint teljesen elúsztak, én pedig mérges és ingerült vagyok: éppen most hallgattam végig telefonon Maszlov unalmas prédikációját. Majd minden reggel felhív, és örökké ugyanazért: követeli, hogy idejében, azonnal, sürgősen küldjük át a töméntelen jelentést, listát és vázlatot. Erős a gyanúm, hogy a jelentések egy részét ő maga találja ki, szörnyen szereti a mindenféle irkafirkát.

Őt hallgatva azt gondolhatná az ember, hogy ha én idejében megküldöm ezeket a papírokat az ezredtörzsparancsnokságra, akkor a háború a legrövidebb időn belül sikeresen befejeződik. Tehát minden csak rajtam múlik. Maszlov azt követeli, hogy „adjam bele a lelkemet” ezekbe a jelentésekbe. Én igyekszem, s azt hiszem, hogy valóban „beleadom”, de a zászlóaljnál nincsenek segédtsztek, és nincs tapasztalt írkok sem; ezért rendszerint elkésünk, és majdnem mindig kiderül, hogy valamit összezavartunk. Már hányadszor gondolom, hogy harcolni gyakortha könnyebb dolog, mint a harcokról jelentést szerkeszteni. Türelmetlenül várom, mikor küldik már az új zászlóaljparancsnokot - keserítsék meg az ő életét!

Szidom az írkokokat, Kataszonov pedig kezében tartott sapkával, csendesen áll az ajtóban, és vár.

- Hozzám jöttél? - kérdeztem tőle végre. Bár akár ne is kérdezzem, Maszlov figyelmeztetett, hogy Kataszonov kijön hozzánk, és megparancsolta, engedjük a megfigyelőhelyre, és legyünk segítségére.

- Igen - mondja Kataszonov szégyenlős mosollyal. - Megnézném a németet...

- Hát jól van, csak nézd! - A nagyobb nyomaték kedvéért kis ideig hallgatok, majd nagy kegyesen engedélyezem, és

megparancsolom a küldöncnek, vezesse Katasonovot a zászlóalj-megfigyelőhelyre.

Vagy két óra múlva, mikor már elküldtem a jelentéseket az ezredparancsnokságra, fölkeredtem, hogy ellenőrizzem a zászlóalj konyháját, aztán a bokrok között utat törve, kimentem a megfigyelőhelyre.

Katasonov távmérős távcsőn át „nézte a németet” Én is néztem, bár számomra itt minden ismerős volt.

A Dnyeper széles, komor, szél borzolta vizén túl az ellenséges part. A víz mentén keskeny homoksáv húzódik. Fölötte vagy egy méternyire terasszerű kiugrás, ott kezdődik a néhol bozóttal benőtt, lankás, agyagos part. Éjszakánként ezt a részt rendszeresen ellenséges járőrök fésülik át. Még távolabb, mintegy nyolcméternyi magasból szinte függőlegesen szakad le a part. A meredély tetején húzódnak az ellenséges védelmi vonal legelső állásainak lövészárkai. Most csak a megfigyelők öröködnek ott, a többiek a fedezékekbe húzódva pihennek. Éjszakánként előrekúsznak a lövészárkokba, a sötétséget célozzák, és reggelig eregetik a világítórakétákat.

A túlsó part homoksávján, a víz mentén öt katona holtteste fekszik. Kettőt, akik nemrég eshettek el, a teraszos résznek támasztva egymás mellé ültettek, egyenesen a megfigyelőhelyünkkel szemben. Mindkettőt levetkőztették, csizmájukat lehúzták, az egyikén csíkos tengerésztrikó van, jól látni a távmérős távcsőn keresztül.

- Ljahov és Moroz - mondja Katasonov, változatlanul a távcsőbe nézve.

Kiderül, hogy az ő volt bajtársai, a hadosztály felderítő századának őrmesterei. Katasonov, miközben tovább folytatja a megfigyelést, a maga csendes módián elmeséli, hogy történt a dolog:

- ... Négy nappal ezelőtt öt emberből álló felderítő csoport kelt át a túlsó partra, hogy foglyot ejtsen, aki megerősíthetné megfigyeléseinket. Valamivel feljebb keltek át a folyón. Minden zaj nélkül sikerült is szerezniük egy „nyelvet”, de visszafelé észrevették őket a németek. Akkor hárman, az elfogott némettel együtt megkezdték a visszavonulást a csónakhoz. Sikerült is nekik, igaz, egyikük útközben aknára lépett és elpusztult - a „nyelvet” pedig már a csónakban golyószóró-sorozat sebesítette meg. Ezek ott ketten, Ljahov

- a tengerésztrikós - és Moroz, védelmi állásba helyezkedve viszonzták a tüzet, fedezték bajtársaik visszavonulását.

Mélyen az ellenséges védelmi vonalak mögött estek el, de a németek levetkőztették, az éjszaka leple alatt idevonszolták, és elrettentő példának kiültették őket velünk szembe ...

- El kéne őket hozni onnan ..; - sóhajtott Kataszonov, befejezve szűkszavú történetét.

Mikor kijöttünk a fedezékből, kérdezősködni kezdtem a kis Bondarjovra vonatkozóan.

- Ványuska - nézett rám Kataszonov, és arcát gyöngéd, rendkívül meleg mosoly ragyogta be - remek kis fickó! Csak nagyon keményfejű, nem könnyű vele! Tegnap is egész patália tört ki miatta.

- Mi történt?

- Hát való ilyen kis gyerekeknek a háború? ... Iskolára akarják küldeni, szuovorovistának. Maga a főparancsnok adta ki a rendelkezést. De a gyerek megmakacsolta magát, hallani sem akar róla. Egyre csak azt hajtogatja: majd a háború után. „Most - azt mondja - harcolni akarok felderítőként!”

- No, ha a főparancsnok így rendelkezett, akkor nem sokat fog harcolni.

- Lehet is azt itt tartani! Égeti a lelkét a gyűlölet! Ha nem küldik, magától fog menni. Már egyszer el is ment így. - Kataszonov nagyot sóhajtott, majd ránézett az órájára, és egyszerre észbe kapott. - Hű, de elfecsegtem az időt! Erre kell mennem a tűzérési megfigyelőhelyre? - kérdezte tőlem, kezével az irányt mutatva.

S egy szempillantás múlva, ügyesen félrehajtogatva az ágakat, zajtalan lépésekkel már valahol az erdő szélén járt.

Tőlünk, a szomszédos harmadik zászlóalj, no meg a hadosztály tűzérési megfigyelőhelyeiről Kataszonov két álló napig „nézte a németet”, jegyzetfüzetét megtöltötték a különböző feljegyzések és térképvázlatok. Jelentették nekem, hogy az egész éjszakát a megfigyelőhely távmérős távcsöve mellett töltötte, ott maradt reggel, egész álló nap s még a rákövetkező este is. Akaratlanul arra kellett gondolnom: vajon mikor alszik?

Harmadnap reggel megérkezett hozzám Holin. Berontott a törzsparancsnokság fedezékébe, és nagy hangon üdvözölte a jelenlevőket. Nekem odaszólt:

- Szedd össze magad, és ne mondd, hogy gyenge vagyok! - Ezzel úgy megszorította a kezemet, hogy csak úgy ropogtak bele az ujjaim, és szinte meggörnyedtem a fájdalomtól. - Szükségem lesz rád! - figyelmeztetett, aztán fogta a telefonkagylót, és felhívta a harmadik zászlóalj parancsnokát, Rjabcev századost. - Átmegy hozzád Kataszonov, légy segítségére, ő majd mindent megmagyaráz. Adjatok neki valami meleg ételt is! Figyelj ide! Ha a tűzerek vagy valaki más keresne, közöld velük, hogy ott leszek nálatok a parancsnokságon tizenhárom nulla-nulla után... - adta ki az utasítást Holin. - Rád is szükségem lesz! Készítsd elő

a védelmi vonalak vázlatát, és légy ott a helyeden ...

Tegezte Rjabcevet, pedig az legalább tíz esztendővel idősebb nála. Vele is, velem is úgy beszélt, mintha beosztottjai volnánk, pedig igazán egyikünknek sem fölöttese. Ez a szokása; pontosan így beszél a hadosztály-parancsnokság tisztjeivel meg a mi ezredparancsnokunkkal is. Ő mindannyiunk számára egy magasabb parancsnokság képviselője, de persze nemcsak emiatt van így. Mint sok más felderítő, ő is úgy érzi, szentül meg van győződve róla, hogy a felderítés a legfontosabb a csapatok harci tevékenységében, s ezért mindenki köteles neki segíteni.

Most is, amikor letette a kagylót, még csak meg sem kérdezi, mit akarok csinálni, nincs-e valami dolgom a törzsnél, hanem egyenesen rám parancsolt:

- Vedd magadhoz a védelmi vonalak vázlatát, és gyerünk, megnézzük a csapataidat...

Ez a parancsoló módban elhangzott mondat egyáltalán nem nyerte meg tetszésemet, de már nagyon sokat hallottam a felderítőktől Holin rettenthetetlenségéről, leleményességéről, tehát hallgattam, és megbocsátottam neki azt, amit másnak nem néztem volna el. Nincs semmi sürgős dolgom, de azért szántszándékkal azt mondom neki, hogy kis ideig még a parancsnokságon kell maradnom. Holin kiment a fedezékből azzal, hogy a gépkocsinál fog várni.

Körülbelül egy negyedóra múlva - ami alatt átnéztem az ezredtől beérkezett parancsok és utasítások mappáját - én is követtem. A felderítő osztály ponyvával letakart Dodge kocsija a közelben, a fenyők alatt várakozott. A géppisztolyos sofőr föl s alá járkált mellette. Holin a vezetőülésen ült, a kormánykerékre maga elé terített egy nagy léptékes térképet. Mellette ott ült Katasonov, kezében a védelmi vonalak vázlata. Beszélgetnek, de ahogy közelükbe érek, elhallgatnak, és felém fordítják fejüket. Katasonov sietve kiugrik a kocsiból, tiszteleg, és szokása szerint szégyenlősen mosolyog.

- No jól van, láss hozzá! - mondja neki Holin, összecsavarja a térképet meg a vázlatot, és ő is kikászálódik a kocsiból. - Nézzetek meg mindent jól, aztán pihenjeteek egyet! Két-három óra múlva én is ott leszek .. .

Az első vonalhoz vezető sok ösvény egyikén vezetem Holint. A Dodge elindult a harmadik zászlóalj irányába. Holin hangulata rendkívül emelkedett, vidáman füttyörészve lépdél mellettem. Csendes, hűvös nap van. Olyan nagy a csönd, hogy az ember még talán a háborúról is hajlandó volna elfeledkezni. Pedig itt van az orrunk előtt: a kiserdő szélén frissen ásott lövészárók húzódik. Balra tőlünk lejárát a futóárókba - teljesen szabályos lövészárók-rendszer! Tetejét gondosan álcázták gyeptéglával,

gallyakkal, egészen a partig húzódik, több mint száz méter hosszúságban.

Egy megrítkult személyi állományú zászlóaljjal éjszakánként megásni egy ilyen futóárkot (még hozzá egyetlenegy század erejéből!) nem kis dolog. Miközben ezt meséltem Holinnak, vártam, értékelje munkánkat, de ő csak egy futó pillantást vetett a lövészárkok felé, aztán megkérdezte, hol helyezkednek el a zászlóalj megfigyelőhelyei: a központi és a kiegészítő megfigyelőhelyek. Megmutatom neki.

- Micsoda csönd! - mondja nem minden csodálkozás nélkül, miközben egy kis magaslatról, ahonnan minden tökéletesen áttekinthető, az erdő szélén álló bokor mögé húzódva, Zeiss-üvegű távcsövével a Dnyepert meg a partot tanulmányozza. Úgy látszik, az én „csapataim” nem nagyon érdeklik.

Holin nézelődik, én pedig dologtalanul állok a háta mögött, majd hirtelen eszembe jut és megkérdezem:

- A gyerek, aki nálam járt, végül is kicsoda-micsoda? Honnan jött?

- A gyerek? - ismétli szórakozottan Holin, valami egész más járhat az eszében. - Vagy úgy, az Iván!.. ? Aki kíváncsi, hamar megöregszik - üti el tréfával a dolgot, aztán azt javasolja: - No gyere, nézzük csak, milyen tifeletek a föld alatti!

A fedett futóárkok sötét. Helyenként réseket hagyunk, hogy valami fény azért beszűrődjön, de ezeket is letakartuk ágakkal. Félhomályban haladunk előre, meghajolva járunk, s úgy érezzük, soha nem ér véget ez a nyirkos, komor alagút. De most valami világosság dereng fel előttünk, még pár lépés, és máris ott vagyunk az első védelmi vonal lövészárkában, vagy tizenöt méterre a Dnyepertől.

Az alegység parancsnoka, egy fiatal őrmester jelent nekem, és fél szemmel a széles mellű, méltóságteljes megjelenésű Holinra sandít.

A part homokos, de a lövészárkokban bokáig ér a híg sár, bizonyosan azért, mert az árok fenéke mélyebben fekszik a víz színénél.

Jól tudom, hogy Holin, ha jókedvében találják, szívesen elbeszélget, tréfálkozik, bolondozik. Most is elővesz egy doboz Belomor cigarettát, megkínál engem, a katonákat, aztán maga is rágyújt, és vidáman megjegyzi:

- Nahát, micsoda pompás világ van felétek! Háborúban vagyunk, mégis olyan, mintha nem is lenne háború. Micsoda istenadta nyugalom!

- Szanatórium - erősíti meg komoran Csupahin géppuskás, egy nyakigláb, hajlott hátú, vattakabátba és - nadrágba öltözött katona. A fejről levett rohamsisakot ásója végére teszi, s

kitartja a mellvéd fölé. Eltelik néhány pillanat - lövések hallatszanak a túldalról, s a golyók vékonyan füttyülve szállnak el a fejünk fölött.

- Mesterlövész? - kérdezi Holin,

- Szanatórium - ismétli komoran Csupahin. - Iszapfürdők, szerető rokonok ellenőrzése mellett.:

... Ugyanezen a sötét futóárkon át megyünk vissza a megfigyelőhelyre. Holinnak nem nyerte meg a tetszését, hogy a németek ilyen éberem figyelik első vonalunkat. Bár igazán természetes, hogy az ellenség éber, és állandóan figyel bennünket, Holin egyszerre mégis komor lesz és hallgatag.

A megfigyelőhelyen, a távmérős távcsövön vagy tíz percig figyelte a jobb partot, néhány kérdést tett fel a megfigyelőknek, átlapozta a jegyzetfüzetüket, és közben szitkozódott, mondván, hogy semmit se tudnak, bejegyzéseik szükséztűak, semmi képet nem nyújtanak az ellenség magatartásáról, életrendjéről. Hallgattam, bár nem értettem egyet vele.

- Tudod te, ki az ott abban a tengerésztrikóban? - kérdezi tőlem a túlsó parton megölt felderítőkre célozva.

- Tudom.

- Hát akkor miért nem hozod át őket? - mondja elégedetlenül és ellenségesen. - Mindössze egyőrai munka! Felsőbb utasításra vársz?

Mikor kijöttünk a fedezékből, megkérdeztem:

- Mit néztek olyan nagyon Kataszonowal együtt? Mély felderítést készíttek elő?

- Részletek kiplakatírozva! - veti oda komoran Holin, rám se néz, a cserjésen át elindul a harmadik zászlóalj felé. Gondolkodás nélkül megyek utána. - Nincs rád szükségem többé! - jelenti ki hirtelen, anélkül, hogy hátranézne. Megállok, zavartan nézem a hátát, majd visszafordulok a parancsnokságra.

Na várj csak!... Holin udvariatsága hallatlanul felingerelt. Megbántott, dühös vagyok, dűnnyögve átkozódok. Egy elhaladó katona tiszteleg, majd megfordul, és csodálkozva bámul utánam.

A parancsnokságon az írrok jelenti:

- Kétszer telefonált az őrnagy elvtárs. Megparancsolta, hogy jelentsem.

Felhívtam az ezredparancsnokot.

- Mi újság nálad? - kérdezte mindenekelőtt szokott nyugodt, lassú hanghordozásával.

- Minden rendben, őrnagy elvtárs.

- Kimegy majd hozzád Holin... tégy meg mindent, amit kell, és légy mindenben a segítségére .. .

„Fene egye meg ezt a Holint!” - gondoltam. Az őrnagy kis hallgatás után hozzáteszi:

- Ez a „Volga” parancsa. A százegyes telefonált nekem...

„Volga” a hadsereg törzsparancsnoksága, a százegyes pedig a mi hadosztályunk parancsnoka, Voronov ezredes. „Hát csak telefonáljon! - gondoltam. - Akkor se fogok Holin után futkosni, mint egy pincsikutya! Ha kér valamit, megcsinálom. De hogy fussak utána, és felajánlgassam a segítségemet, azt várhatja!” A magam dolgaival foglalkozom, s igyekszem nem is gondolni Holinra.

Ebéd után benéztem a zászlóalj-segélyhelyre. Két tágas fedezékben helyezkedik el a jobbszárnyon, közvetlenül a harmadik zászlóalj mellett. A lehető legrosszabb helyen, de a dolog úgy áll, hogy a fedezékeket és földkunyhókat, jelenlegi állásainkat még a németek ásták és építették meg. Magától értetődik tehát, hogy nem a mi kényelmünkön járt az eszük.

A tíz nappal ezelőtt hozzánk került fiatal felcsernő - egy húsz év körüli karcsú, magas, ragyogó kék szemű, szép, szőke lány - zavarában dús haját lekötő gézfityulájához emelt kézzel tiszteleg, és megpróbál annak rendje és módja szerint jelentkezni nekem. Ez a félénk, érthetetlen mormogás igazán mindenhez inkább hasonlít, mint egy katonás jelentéshez, de azért nem szólok semmit.

Elődje, Vosztrikov főhadnagy, egy idős, asztmás felcser két héttel ezelőtt esett el harc közben. Tapasztalt, bátor, ügyes ember volt. Ez a lány meg? Egyelőre nagyon elégedetlen vagyok vele.

Az egyenruha, a jól vasalt zubbony, amelyet széles derékszij szorít össze, a csipőjére feszülő szoknya s karcsú lábán a feszes kis csizma - minden remekül illik neki. Olyan csinos ez a felcser, hogy igyekszem nem ránézni.

Megjegyzem, földím, ő is moszkvai. Ha nem lenne háború, és úgy találkoztunk volna, bizonyára fülig beleszeretnék, s ha viszonzná érzelmeimet, határtalanul boldoggá tenne. Esténként találkára rohannék, a Gorkij parkba mennénk táncolni... De hát, sajnos, háború van! Én a zászlóaljparancsnoki teendőkkel ideiglenesen megbízott tiszt vagyok, ő pedig a felcser. Méghozzá olyan felcser, aki nem tud megbirkózni a rábízott feladatokkal.

Ellenséges hangon közlöm vele, hogy a századokban megint tetűt találtak, nem főzik ki a fehéreneműt, és még mindig nincs kellőképpen megszerveve a személyi állomány rendszeres fürdése. Még egy sereg kifogást sorolok fel, és követelem, hogy ne feledkezzen meg parancsnoki mivoltáról, és ne akarjon mindent maga csinálni, hanem dolgoztassa a századok

egészségügyi szolgálatosait.

Vigyázzállásban, lehajtott fejjel áll előttem, s halk, elfúló hangon ismétli egyfolytában: „Értettem ... értettem ... értettem.” És biztosít róla, hogy igyekezni fog, és rövidesen „minden rendben lesz”.

Oly elesett, hogy nagyon megsajnálom. De nem adhatom át magam ennek az érzésnek. Nincs jogom sajnálni. Védelmi állásban még csak tűrhető, de a dnyeperi átkelés előtt állunk, nehéz támadó harcok várnak ránk, a zászlóaljban tucatjával lesznek sebesültek, és életük megmentése sok mindenben ezen a hadnagyi váll-lapos, egészségügyi szolgálatos fiatal lányon múlik majd.

Nem valami vidám gondolatokkal telve lépek ki a fedezékből, nyomomban a lánnyal.

Jobbra, vagy százlépésnyire tőlünk, egy kis magaslaton helyezkedik el a hadosztálytüzérség megfigyelőhelye. A magaslat lábánál, a hátsó vonalak felé eső részen néhány tiszt áll: Holin, Rjabcev, a tüzérezred két ismerős ütegparancsnoka, a harmadik zászlóalj aknavető századának parancsnoka és még két ismeretlen tiszt. Holin és a két másik tiszt térképet, vázlatokat tart a kezében. Ahogy sejtettem, valóban mély felderítésre készülnek, amit az előjelekből ítélve, a harmadik zászlóalj szakaszán akarnak végrehajtani.

A tisztek észrevesznek, felénk fordulnak, és figyelmesen néznek bennünket. Rjabcev, a tüzérek és az aknavetők odaintenek, én is visszaintek nekik. Várom, hogy Holin odakiáltson, magához hívjon, hiszen „mindenben” segítségére kellennem, de ő féloldalt fordulva áll, és valamit mutat a tiszteknek a térképen.

Hátrafordulok a felcsernőhöz.

- Két napot adok magának. Azalatt rendet teremt az egészségügyi szolgálatban, és jelentést tesz róla!

A lány valamit motyog az orra alatt. Hűvösen tisztelgek és otthagynom, azzal a szent elhatározással, hogy a legelső adandó alkalommal megpróbálom áthelyeztetni. Küldjenek nekem másik felcsert. Méghozzá okvetlenül férfit.

Estig a századoknál töltöm az időmet: ellenőrzöm a fedezékeket, földkunyhókat, fegyvereket, elbeszélgetek a tábori kórházból visszatért katonákkal, kártyázom velük.

Szürkületkor megyek vissza a fedezékembe, s ki mást találok ott, mint Holint. Zubonyban, nadrágban végignyújtózva alszik az ágyamon. Az asztalon kis cédula:

18.30-kor ébressz fel! Holin

Épp időre érkeztem, rögtön fel is ébresztem. Kinyitja a szemét, felül a priccsen, nagyot ásít, nyújtózkodik, és azt mondja:

- Még fiatal vagy, de azért tudod, mitől dögük a légy!

- Micsoda? - kérdeztem, mert nem értettem, mire céloz.
- A felcsernő, mondom, veszedelmesen csinos. - Holin a sarokban álló mosdóhoz megy, és mosakodni kezd. - De nappal ne járj hozzá - tanácsolja -, odalesz a tekintélyed.
- Eriggy az ördögbe! - kiáltok rá dühösen.
- Goromba fráter vagy te, Galcev - jegyzi meg kedélyesen Holin. Prűszkölve, vadul fröcskölve mosakszik. - Nem értékeled baráti jóakaratomat!. .. A törülköződ is milyen piszkos. Igazán kimoshatna neked. Hiába, nincs fegyelem!
- S arcát a „piszkos” törülközőbe törölve érdeklődik:
- Nem kerestt senki?
- Nem tudom, nem voltam itt.
- Neked se telefonáltak?
- Tizenkettőkor hívott az ezredparancsnok.
- Miért?
- Megkért, hogy legyek a segítségedre ...
- „Kérni” szokott téged? Ja, vagy úgy!... - Holin csendesen somolyog. - Nagyszerűen vezetted be a dolgokat! - Gúnyos, lenéző tekintettel mér végig. - Ó, te főokos! Ugyan már milyen segítséget lehet várni tőled?
- Rágyújtott, aztán kiment a fedezékből, de hamarosan visszatért, és kezét dörzsölve, elégedetten mondta:
- Hű, micsoda éjszaka lesz, mintha csak megrendeltük volna! Hiába, kegyes az Úristen. Mondd csak, te hiszel Istenben? ... Hova készülsz? - kérdezte szigorúan. - Ne menj el, lehetséges, hogy szükség lesz rád. ..
- Megint leül a priccsre, és töprengve dudorászik, állandóan ugyanazt:
- Hej, te sötét éjszaka, te fekete utca! Jaj, de félek, utamon kísérij el, Maruszja.*
- Telefonon beszéltem a negyedik század parancsnokával, és ahogy letettem a kagylót, közeledő autó zúgása ütötte meg fületem. Csendesen megkopogtatták az ajtót.
- Szabad!
- Kataszonov lépett be, és kezét sapkájához emelve jelentett:
- Százados elvtárs, megérkeztünk.
- Tüntesd el az őrt! - szólott oda nekem Holin, abbahagyta a dudorászást, és gyorsan felugrott.
- Kataszonov után mi is kiléptünk a fedezékből. Szemerkél az eső. A fedezék közelében ott áll az ismerős, ponyvával letakart gépkocsi. Holin megvárja, amíg az őr eltűnik a sötétben, széthúzza a kocsi végében a ponyvát, és suttogva beszél:
- Iván!
- Igenis - hallatszott a ponyva alól egy halk gyerekhang, s egy

pillanat múlva kibújt a ponyva alól az ismerős kis alak, és leugrott a földre.

Szervusz - mondja nekem a kisfiú, amint beérünk a fedezékbe, és kedves mosollyal, váratlan barátsággal nyújtja felém a kezét. Egészen felfrissült, szemlátomást megerősödött, arca rózsás. Katasonov leveregette a gyerek bvmédájáról a szénatörmeléket. Holin pedig gondoskodóan javasolta:

- Nem feküdnél le kicsit pihenni?

- Még mit nem! Majdnem az egész napot átaludtam, és most megint pihenjek?

- Akkor adj nekünk valami szórakoztatót! - szól oda nekem Holin. - Képeslapot, újságot vagy ehhez hasonlót... de képek legyenek benne!

Katasonov segít a gyerekeknek levetni a kabátját, én meg kirakom az asztalra az *Ogonyok*, *A vöröskatona* és a *Képek a frontról* különböző számait. A gyerek néhányat látott már a képeslapok közül, ezeket félreteszi.

Nem lehet ráismerni: beszédes, folyton mosolyog, barátságosan néz rám, és engem is tegez, mint Holint és Katasonovot. Nagyon beopta magát a szívembe ez a szőke fejű gyerek. Eszembe jut, hogy van egy doboz savanyúcukrom, előveszem, kinyitom, és eléje teszem az asztalra, aztán leülök mellé, és együtt nézegetjük a képeslapokat.

Közben Holin és Katasonov behozzák az autóról a már ismerős zsákmányolt bőröndöt, egy sátorlap köpenybe csavart nagy csomagot, két géppisztolyt meg egy kis faládikót.

A batyut bedugják a priccs alá, leülnek mögénk, és beszélgetnek. Hallom, amint Holin félhangosan azt mondja rólam Katasonovnak:

- ... Csak hallanád, hogy povedál németül! Tavasszal megpróbáltam beszervezni hozzánk tolmácsnak, és látod, azóta zászlóaljparancsnok lett belőle ...

Valóban így volt. Annak idején Holin és Grjaznov alezredes hallotta, ahogy a hadosztályparancsnok utasítására kihallgatom a foglyokat; megpróbáltak rábeszélni, hogy menjek át a felderítőkhöz tolmácsnak. De nekem semmi kedvem nem volt hozzá, s ezt azóta sem bántam meg. Szíves örömet átmentem volna hozzájuk, de felderítőnek, és nem tolmácsnak.

Katasonov megpiszkálja a tüzet, és halkán sóhajt:

- Túl szép ez az éjszaka!...

Fojtott hangon beszélgetnek az előttük álló feladatokról, és megtudom, hogy szó sincs róla, nem mély felderítést készítettek elő. Kiderül, hogy Holinnak és Katasonovnak ma éjszaka át kell vinniök a gyereket a Dnyeperen, a német vonalak mögé.

Ezért egy kis felfújható rohamcsónakot hoztak magukkal, de

Kataszonov arra akarja rábeszélni Holint, hogy vigyék inkább a mi zászlóaljunk egyik lapos fenekű csónakját. „Szemrevaló ladik!” - sügja.

Csibészek, hát nem kiszagolták! A zászlóaljnak öt lapos fenekű halászladikja van, harmadik hónapja cipeljük őket magunkkal. És hogy el ne vegyék tőlünk valamelyik másik zászlóalj számára, ahol csak egy ladik van, megparancsoltam, hogy álcázzák gondosan, menetelésnél rejtsek széna alá, és a kiegészítő átkelő-eszközök listáján is öt helyett csak két csónakot vallottam be.

A gyerek a savanyúcukrot szopogatja, és a képeslapokat nézegeti. Nem figyel Holin és Kataszonov beszélgetésére. Mikor átnézte a lapokat, az egyiket, amelyben egy felderítőkről szóló elbeszélés jelent meg, félreteszi, és azt mondja nekem:

- Ezt majd elolvasom. Mondd, van gramofonod?

- Van, csak törött a rugója.

- De szegényesen élsz - jegyzi meg, majd hirtelen azt kérdezi: - Tudod mozgatni a füledet?

- A fületem?. Nem, nem tudom - mosolyodtam el.

- Miért?

- Holin tudja! - közli velem diadalmasan, és hátrafordul. - Holin, mutasd meg, hogy mozog a füled!

- Kész örömmel bármikor! - ugrik fel Holin készségesen, odaáll elénk, és a fülét mozgatja. Közben az arca teljesen mozdulatlan marad.

A gyerek elégedetten, diadalmasan néz rám.

- Azért nem kell nagyon bűnnek érszted a fejed - mondja nekem Holin -, majd belejössz te is.

- Engem is magatokkal visztek? - kérdeztem hirtelen, saját magamnak is váratlanul.

- Magunkkal? Hová?

- A túlsó partra.

- Na, mit szóltok? - int felém Holin. - Önkéntes jelentkező! Minek akarsz te a túlsó partra menni? -Ügy nézett végig rajtam, mint valami becsüs, aztán megkérdezte: - Legalább tudsz úszni ?

- Valahogy! Evezni is tudok.

- És hogy úszol? Lefelé, akár a balta? - érdeklődik a legkomolyabb képpel Holin.

- Gondolom, nálad mindenestre jobban.

- Konkrétabban. Átúszod a Dnyepert?

- Akár ötször is - válaszolom. Ami igaz is, ha számításba vesszük, hogy én nyári időben, fürdőruhában való úszásra

gondolok. - ötször oda-vissza könnyedén!

- Huh, de erős ember vagy! - hahotázik nagyot váratlanul Holin. Mind a hárman nevetnek. Jobban mondva csak Holin és a gyerek nevet, Kataszonov szégyenlősen mosolyog. Aztán Holin hirtelen elkomolyodik, megkérdezi:

- Puskával is szoktál játszodozni?

- Eriggy a ... - csattanok fel ingerülten.

- Na látjátok! - mutat rám Holin. - Félfordulatra begerjed! Semmi önfegyelem. Az idegei rongyból vannak, és mégis át akar kelni a túlsó partra. Nem, barátom, jobb, ha nem kezdünk veled!

- Akkor nem adom a ladikot.

- Ami azt illeti, a ladikot magunk is elveszjük, ha kell, azt hiszed, nincs kezünk? De felhívhatom a hadosztályparancsnokot is, és akkor fogadok, magad cipeled le a hátadon a folyóhoz.

- Jól van, hagyjátok abba - szólt közbe a gyerek békítőleg. - Anélkül is odaadja. Ugye, odaadod? - kérdezi tőlem a szemembe nézve.

- Úgy látszik, muszáj lesz - mondom savanyú mosollyal.

- No, gyerünk, nézzük meg! - fogja meg a karomat Holin. - Te maradj itt - mondja a gyerekeknek -, de ne sokat ugrálj, inkább pihenj!

Kataszonov a támlátlan székre teszi a kis faládikót, és kinyitja. Mindenféle szerazámok, tégelyek, rongyok, kóc és géztekerccs van benne. Mielőtt vattakabátomat felvenném, derékszíjamra kapcsolom ciradás nyelű finn késemet.

- Hú, micsoda kés! - kiáltja a gyerek elragadtatva, és a szemé felragyog. - Mutasd!

Odanyújtom neki a kést, a gyerek megforgatja, aztán megkér:

- Ide figyelj, add nekem!

- Odaadnám, de hát tudod ... ajándék.

Igazat mondtam. A kés ajándék volt, emlék legjobb barátomtól, Kotyka Holodovtól. Harmadik osztálytól kezdve egy padban ültünk, együtt vonultunk be a hadsereghez, együtt voltunk katonaiskolán, egy hadosztályban, később egy ezredben harcoltunk.

... Azon a szeptemberi hajnalon a Gyeszna partján húzódo lövészárookban álltam. Láttam, amint Kotyka százada élén - hadosztályunkból elsőnek - megkezdte az átkelést a jobb partra. A gerendákból, fatönkökből, hordókból összeállított kis tutajok már túljutottak a folyó felén, amikor a németek tüzérségi és aknatüzet nyitottak rájuk. Abban a szempillantásban hatalmas fehér szökőkút tört fel Kotykáék tutajja mellett ... Hogy aztán mi

történt, nem láttam - a telefonos kezében levő kagylóból rekedten szólt a hang: „Galcev, előre”, és én - mögöttem az egész századdal, több mint száz emberrel - keresztülugrottam a mellvéden, és rohantam a vízhez, a többi, ugyanolyan kis tutajhoz .. . Fél óra múlva már a jobb parton vívtunk közelharcot a németekkel...

Még nem döntöttem, mit csinálók a késsel. Megtartom-e magamnak, vagy ha a háború után visszatérek Moszkvába, elmegyek az Arbat egy csöndes kis utcájába, és átadom a kést Kotyka öreg szüleinek, mint utolsó emléket fiuktól...

- Kapsz tőlem egy másikat - ígérem a gyerekeknek.

- De én ezt akarom! - mondja szenvedélyesen, egyenest a szemembe nézve. - Add nekem!

- Galcev, ne légy önző! - veti oda Holin rosszallóan. Már felöltözött, és várja Katasonovot meg engem. - Ne légy olyan kicsinyes!

- Kapsz tőlem egy másikat. Ugyanilyet! - bizonygatom a gyerekeknek.

- Lesz még neked ilyen késed - ígéri neki Katasonov, miután megnézte a kést. - Én szerzek neked.

- Én is megszerzem. Becsületszavamra! - ígérem. - De ez ajándék, érted? Emlék.

- Jól van - egyezik bele végül is a gyerek megbántottan. - De legalább most hagyd itt játszani.

- Hagyd itt a kést, és menjünk már - sűrget Holin.

- Miért menjek én veletek? Mi örömöm van nekem ebből? - gondolkodom hangosan, miközben vattakabátom kapcsolgatom.

- El nem viztek magatokkal, hogy hol vannak a ladikok, azt meg nélkülem is nagyon jól tudjátok.

- Gyerünk csak, gyerünk - lökdös Holin. - Elviszlek - ígéri -, csak nem ma.

Mind a hárman kilépünk a fedezékből, és az erdőszéli cserjésben megindulunk a jobbszárnyra. Apró, ónos eső szemerkél. Sötét van, az eget teljesen bevonták a felhők, sehol egy csillag, sehol egy világos folt.

Katasonov kis táskával a kezében előttünk surran tova, zajtalanul lépked, olyan biztosan, mintha minden éjszaka erre járkálna, ezen az ösvényen. Megint kérdezem Holint a gyerek felől, s most elmondja, hogy a kis Bondarjov Gomelba valósi, de közvetlenül a háború előtt valahol egy baltikumai határőrségen élt a szüleinek. Apja határőr volt, a háború első napján elesett. Másfél esztendő kishűgát az ő karján ölték meg visszavonulás közben.

- Olyan szörnyűségeket élt át, amiket mi még álmunkban sem

tudunk elképzelni - suttogja Holin. - Volt partizán, megjárta a trostjanci haláltáborot., Mindig csak egyre tud gondolni: bosszút állni az utolsó emberig! Amint a haláltáborról beszél, vagy eszébe jut apja, kishúga, egész testében remegni kezd. Soha nem gondoltam, hogy egy gyerek így tudjon gyűlölni...

Holin egy villanásnyi ideig hallgat, aztán alig hallható suttogással folytatja:

- Két napig küszködtünk vele, igyekeztünk rábeszelni, menjen el a Szuvorov Katonaiskolába. Maga a főparancsnok próbálta meggyőzni: előbb szép szóval, aztán fenyegetéssel. De végül is egy feltétellel beleegyeztünk, hogy még egyszer átmenjen: ez lesz az utolsó alkalom! Mert tudod, ha nem küldjük, az is rosszul sülnhet el. Amikor először jött hozzánk, úgy döntöttünk, hogy nem engedjük többé. Fogta magát és átszökött. S amikor visszajött, a mieink - Silin ezredének őrsége - rálóttek. A vállán megsebesítették, és igazán nem lehetett senkit hibáztatni: sötét éjszaka volt, és senki nem tudott semmiről... Mert tudod, amit ez a gyerek csinál, még felnőttek is ritkán sikerül. Egymaga több segítséget nyújt, mint a ti egész felderítő századotok. Mert ők nem tudnak messzebbre jutni a németek mögé, mint a harcászati hátország. De az ellenség belső hadműveleti területére bejutni, legális helyzetbe kerülni, és ott maradni öt-tíz napot, azt egyetlen felderítő csoport sem tudja megtenni. Egyes magányos felderítőknek is csak nagyon ritkán sikerül. Mert egy felnőtt, bármilyen külsejű is, mindenképp gyanús. De egy hontalan kis koldusgyerek aránylag feltűnés nélkül végezhet felderítést a hadműveleti háterszágban... Ha jobban ismernéd Ivánt, ilyen gyerekről csak álmodni lehet! Már eldöntötték, hogy amennyiben a háború után nem találják meg az édesanyját, Katasonov vagy az alezredes fiává fogadja ...

- Miért ők, miért nem te?

- Én szívesen örökre fogadnám - suttogta Holin, és nagyot sóhajtott -, de az alezredes ellenzi. Azt mondja, hogy még én is nevelésre szorulok - vallotta be mosolyogva.

Gondolatban teljesen egyetérttek az alezredessel. Holin sokszor durva, időnként szabad szájú és cinikus. Igaz, a gyerek előtt fegyelmezi magát, nekem valahogy úgy tűnik, mintha tartana Ivántól.

Vagy százötven méterre a parttól befordulunk a bozótba, ahol a fenyőgallyak alá rejtve őrizzük a ladikokat. Parancsomra állandó készenlében tartják valamennyit, és másodnaponként vízzel öntözik, nehogy szétszáradjanak.

Holin és Katasonov zseblámpájuk mellett vizsgálgatják a ladikokat, megtapogatják az oldalukat, feneküket. Aztán egyenként felfordítják őket, beleülnek, behelyezik az evezőket a

villákba, és „eveznek”. Végre kiválasztanak egyet, közepes nagyságú ladik, széles tattal. Legfeljebb három-négy ember fér el benne.

- Semmi szükség erre a kikötőláncra. - HoUn megfogja, és mintha ő lenne a ladik gazdája, nyugodtan kicsavarja a gyűrűt.

- A többit majd a parton intézzük el. Először próbáljuk ki vízen ...

Felemeljük a ladikot, Holin az orrát fogja, Katasonov meg én a farát. Néhány lépést teszünk vele a bokrok között.

- Eriggyetek az anyátokhoz! - szitkozódik egyszer csak halkán Holin. - Adjátok fel!...

„Feladjuk” neki, Holin hátára veszi a sima, lapos fenekű csónakot, feje fölé nyújtott kézzel megfogja a két szélén, és görnyedten, széles léptekkel megindul Katasonov mögött a folyóhoz.

A parton elénk vágok, hogy figyelmeztessen az órséget. Feltételezhetően ezért kellettem nekik.

Holin nehéz terhével lassan jön le a vízhez, és megáll. Nagy óvatosan, hogy zajt ne üssünk, vízre engedjük a ladikot.

- Szálljatok be!

Beülünk. Miután ellökte a ladikot, Holin is a tatra ugrik, kisiklunk a vízre. Katasonov a lapátokat mozgatja, az egyikkel rendesen evez, a másikkal visszafelé, hol jobbra, hol balra forgatja a ladikot. Aztán Holinnal együtt, mintha csak fel akarnák fordítani, hol jobb, hol meg bal oldalra dőlnek, hogy az ember azt hinné, rögtön becsap a víz, aztán pedig négykézlábra állnak, úgy tapogatják, simogatják tenyerükkel a ladik oldalát, fenekét.

- Jó kis ladik! - suttogja elégedetten Katasonov.

- Megfelel - helyesel Holin is. - Nézd csak, még kiderül, hogy ez a fiú komoly szakértő ladiklopásban. A rozoga nem kell neki! Valld be őszintén, Galcev, hány gazdát fosztottál ki eddig! - A jobb partról állandóan szakadozottan, tompán kerepelő géppuskasorozatok húznak el a víz fölött.

- Csak szórják a vakvilágba - jegyzi meg gúnyosan Katasonov. - Azt mondják róluk, hogy takarékosak, sőt zsugoriak, de ha jól megnézed, egyáltalán nem tudnak gazdálkodni! Mi értelme van ennek az ostoba lövöldözésnek? ... Nem lehetne úgy reggel felé áthozni a fiúkat, százados elvtárs? - javasolja bizonytalanul Holinnak.

- Ma nem. Ma nem lehet.. -.

Katasonov könnyedén evez. Kikötünk és kiszállunk.

- No, jól van. Bepólyáljuk gézzel a villákat, bekenjük szolidollal, és készen is vagyunk! - suttogja elégedetten Holin, aztán felém

fordul. - Ki van itt nálad a lövészárokban?

- Két katona.

- Egyet tarts itt. A megbízhatóbbat, aki tud hallgatni! Értjük? Beugrom hozzá egy cigarettára, megnézem magamnak! Figyelmeztessd az őrségen levő alegység parancsnokát: huszonnégy óra nulla-nulla perckor lehetséges - így mondd neki: lehetséges - hangsúlyozza még egyszer Holin -, hogy egy felderítő csoport átkel a túlsó partra. Erre az időre minden őrt figyelmeztessenek. Ő pedig legyen ott, a legközelebbi nagy, géppuskás lövészárokban. - Holin kezével lefelé int a víz folyásának irányába. - Ha visszatérésnél lőnek ránk, leveszem a fejét! Hogy ki megy át és miért, arról egy szót sem! Vedd tudomásul, Ivánról csak te tudsz! Írást nem kérek tőled, de ha elfecseged .. .

- Mit ijesztgetsz? - suttogtam felháborodottan. - Mi vagyok én, taknyos kölyök?

- Magam is úgy gondolom. No, semmi sértődés - megveregette a vállamat. - De hát azért csak kell, hogy figyelmeztesselek. Most pedig munkára fel...

Kataszonov már a villákkal foglalatoskodik. Holin szintén odamegy a ladikhoz, és ő is munkához lát. Egy percig még álltam, aztán megindultam a part mentén.

Nem messzire talákoztam az őralegység parancsnokával. A lövészárkokat járja, ellenőrzi az őroket. Megadom neki az utasításokat, úgy, ahogy Holin meghagyta, és visszamegyek a zászlóalj-törzsparancsnokságra. Kiadtam még néhány utasítást, aláírtam a különböző iratokat, aztán visszatértem a fedezékembe.

A gyerek egyedül volt. Kipirult, felhevült és izgatott, kezében Kotyka kése, távcsöve a nyakában lóg, arca büntudatos. A fedezékben óriási rendetlenség. Az asztalt felborította, égnek áUnak a lábai, rajtuk a takaró, a kis támlátlan szék meg a priccs alól kandikál ki.

- Ne haragudj - kérlel a gyerek -, igazán véletlenül történt, becsületszavamra véletlenül.,.

Csak most veszem észre, hogy a reggel hófehérre sikált padlódeszán nagy tintafolt éktelenkedik.

- Nem haragszol? - kérdi a gyerek a szemembe nézve.

- Nem, dehogyis - felelem, bár igazán nem szeretem a rendetlenséget a fedezékben, meg a folt a padlón, az is szúrja a szemem. Szó nélkül mindent a helyére teszek, a gyerek segít, és a foltra pislogva azt javasolja:

- Vízet kellene melegíteni. Talán szappannal. .. Majd én felsűroloom!

- Jól van, majd csak megleszünk valahogy a te segítséged nélkül is ...

Nagyon megéheztem, s telefonon kiadom az utasítást, hogy hozzanak vacsorát hat főre. Nem kételkedem benne, hogy Holin és Kataszonov, akik a ladikkal dolgoznak, legalább olyan éhesek lesznek, mint én.

Megpillantom a folyóiratot a felderítőkről szóló elbeszéléssel, és megkérdezem a gyereket:

- No, elolvastad?

- Aha ... izgalmas. Csak a valóságban nem így van ám. így rögtön kinyírták volna őket a németek. Ezeknek meg érdemrendeket osztogattak, mikor visszajöttek.

- Te miért kaptad az érdemrendet? - kérdezem.

- Még a partizánoknál történt.

- Partizán is voltál? - csodálkozom, mintha most hallanám először. - És miért mentél el tőlük?

- Körülzártak bennünket az erdőben, s akkor engem repülőgépen a Nagy Földre küldtek. Internátusba. Csakhogy hamar olajra léptem.

- Hogyhogy?

- Megszöktem. Nyomasztó volt, kibíratatlan. Csak élt az ember a vakvilágban. És akkor még magoljon is! A halak gerinces állatok ... Vagy: mi a szerepük a növényevőknek az ember életében?

- De hát ezt is tudni kell.

- Kell hát. De mi szükségem van nekem most erre? Minek ez? ... Körülbelül egy hónapig bírtam. Éjszakánként feküdtem, és az járt az eszemben, miért vagyok én itt... Mi szükség van erre?

- Az internátus persze nem az igazi - értek vele egyet én is. - Neked más kell. Ha bejuthatnál szuворovistának, az igen, az remek volna!

- Holin tanított ki? - kérdezi gyorsan a gyerek, és gyanakodva néz rám.

- Hogy jön ide Holin? Magam gondolom így. Te már eleget harcoltál partizánok között is, felderítőként is. Komoly érdemeid vannak. Tudod, mire volna most szükséged? Pihenésre és tanulásra! Tudod te, milyen tiszt válna belőled? ...

- Holin tanított ki - mondja a gyerek mély meggyőződéssel. - De felesleges időpocsékolás, még ráérek tiszt lenni. Lesz még rá időm. Amíg háború van, csak az pihenhet, aki kevés hasznot tud hajtani.

- Ez igaz, de te még gyerek vagy!

- Gyerek? ... Voltál te már haláltáborban? - kérdezi tőlem

hirtelen, és szeme vad, egyáltalában nem gyermeki gyűlölet tüzében ég. Csöpp kis felső ajka reszket. - Mit agitálsz itt engem?! - kiáltja határtalan izgalommal. - Te ... te semmit sem tudsz az égvilágon, hagyj engem békén! Felesleges fáradság ...

Néhány perc múlva megjött Holin. A kis táskát bedugta a priccs alá, leült a kis székre, és mohón, mélyeket szippantva szívja a cigarettáját.

- Folyton dohányzól - jegyzi meg elégedetlenül a gyerek. Gyönyörködik a késben, kihúzza a tokból, majd újra visszadugja, leveszi a jobb oldaláról, és felteszi a bal oldalára. - A dohányzástól megzöldül az ember tüdeje.

- Megzöldül? - kérdi vissza Hohn, és zavartan mosolyog. - Hát csak zöldüljön meg. Ugyan ki látja?

- Nem akarom, hogy dohányozz! Megfájdul tőle a fejem.

- No, jól van, kimegyek.

Holin felkel, mosolyogva néz a gyerekekre, észreveszi, mennyire kipirult az arca, odamegy hozzá, homlokára teszi a kezét, és most ő mondja elégedetlenül:

- Megint agyonugráltad magadat? Micsoda dolog ez! Azonnal fekdj le pihenni! Egy-kettő lefeküdni!

A gyerek engedelmesen ledőlt a priccsre. Holin elővett egy cigarettát, a még égő másíkról rágyújtott, vállára dobta köpenyét, és kiment a fedezékből. Amikor rágyújtott, észrevettem, hogy egy cseppet remegett a keze. Nekem „rongy” az idegrendszerem, de azért ő is izgul a hadműveletek előtt. Valami zavartság, nyugtalanság érződött rajta; remek megfigyelőképesége ellenére nem vette észre a padlón éktelenkedő tintafoltot, és egészében valahogy olyan furcsának tetszett. De lehet, hogy csak én láttam így.

Vagy tíz percig dohányzott kint a levegőn, feltehetően több cigarettát szívott el, aztán bejött, és odaszólt nekem:

- Másfél óra múlva indulunk. Addig vacsorázzunk.

- Hol van Kataszonics? - kérdezi a gyerek.

- Sürgősen magához rendelte a hadosztályparancsnok. Elment a törzshöz.

- Hogyhogy elment?! - A gyerek hirtelen felemelkedett. - Elment, és be sem nézett hozzám? Nem kívánt nekem szerencsét?

- Nem tudott jönni! Riasztották! - magyarázta Holin. - El se tudom képzelni, mi történhetett. Tudják, hogy szükségünk van rá, s egyszerűen csak fogják magukat, és berendelik ...

- Azért egy percre benézhetett volna. Szép kis barát - mondja megbántottan és izgatottan a gyerek. Nagyon feldúlta a dolog. Vagy fél percig fálnak fordulva, hang nélkül fekszik, aztán felénk fordul és megkérdezi:

- Akkor most csak mi ketten megyünk?

- Nem, hárman. Ő is velünk jön - mutatott rám Holin gyors biccentéssel.

Értetlenül bámultam rá, de aztán úgy döntöttem, hogy bizonyára csak tréfál, és elmosolyodtam.

- Te csak ne mosolyogj, és ne bámulj úgy rám, mint borjú az új kapura. A legkomolyabban mondtam - jelenti ki Holin. Arca valóban komoly, sőt mondhatnám, gondterhelt.

De még mindig nem hiszek neki, csak hallgatok.

- Jönni akartál, nem? Kuncsorogtál, hogy vigyünk magunkkal. Csak nem gyulladtál be? - kérdezi, és olyan ellenségesen, megvetően mér végig, hogy nagyon kinosan érzem magam. És egyszerre érzem, kezdem felfogni, hogy mégsem tréfál.

- Nem félek! - jelentettem ki határozottan, és megpróbáltam rendezni a gondolataimat. - Csak olyan váratlan az egész...

- Az életben minden váratlan - felelte Holin elgondolkozva. - Nem vinnélek magammal, de hidd el, feltétlenül szükséges! Katasztrófát berendelték, értsd meg, riasztották! El nem tudom képzelni, mi történhetett nálunk... Jó két óra múlva már itt is leszünk megint - bizonygatja Holin. - De neked kell döntened. Egyedül. Ha történne valami, rám ne kend. Ha kiderül, hogy önkényesen átmentél a túlsó partra, alaposan megkapjuk érte a magunkét. Ügyhogya ha történik valami, nem kell nyüzszíteni: „Holin mondta, Holin kérte, Holin beszélt rá!” Nehogy ez legyen! Jegyezd meg magadnak, te magad akartál menni. Mert kérted, ugye? Ha valami történik, természetesen megkapom a magamét, de te se maradsz ki belőle... Kit állítsz helyettesednek? - kérdezte kis idő múlva gyakorlatiasan.

- Kolbászov politikai helyettest - válaszoltam kis fejtörés után. - Határozott, remek fiú.

- Határozott, remek fiú, de azért jobb, ha nem kezdel vele. A politikai helyettesek hajlamosak rá, hogy mindenből elvi kérdést csináljanak. A végén bekerülünk a jelentésébe, és akkor nem ússzuk meg alapos fejmosás nélkül - magyarázta Holin, majd égnék emelt szemmel folytatta: - Ments meg, uram, az ilyen szerencsétlenségtől!

- No, hát akkor Guscsint, az ötödik század parancsnokát.

- Neked kell tudnod, dönts el magad! - jegyezte meg Holin, majd azt tanácsolta: - Ne tájékoztasd a dolgokról; arról, hogy átmész a túlsó partra, csak az őrség tudjon. Értem? És ha számításba vesszük, hogy az ellenség védelmi állásban van, és semmi aktív cselekvést nem várunk a részükről, akkor, őszintén szólva, mi történhet? ... Semmi. Azonkívül helyettest állítasz magad helyett, és mindössze két órára távozol. Hogy hová?

Mondjuk, a faluba ... Elvégre te sem vagy fából, hogy az ördög vigye el! Két, legfeljebb három óra múlva itt leszünk! Ez igazán nem nagy dolog!

Teljesen feleslegesen próbál meggyőzni. A dolog természetesen igen komoly, s ha feletteseim megtudják, valóban sok kellemetlenség zúdulhat a nyakamba. De már elszántam magam, és igyekszem nem gondolni a kellemetlenségekre. Már csak az előttem álló feladat jár az eszemben ...

Még sohasem voltam felderítésen. Igaz, talán három hónappal ezelőtt századommal együtt végrehajtottam egy - megjegyzem, nagyon sikeres - erőszakos felderítést. De hát mi egy erőszakos felderítés? ... Lényegében nem más, mint egy támadás, csak korlátozott erővel hajtják végre, és rövid az időtartama. . Még sohasem voltam felderítésen, s ha rágondoltam, természetesen szörnyű izgalom fogott el.

5.

Meghozták a vacsorát. Kimentem, magam vettem át a csajkákat és a forró teával teli kannát. Húskonzervet, kekszet is teszek mellé az asztra. Vacsorázunk: a gyerek és Holin alig esznek, valahogy nekem is elment az étvágyam. A gyerek arca megbántott és szomorú. Úgy látszik, nagyon rosszul esik neki, hogy Kataszonov nem nézett be hozzá sikert kívánni. Evés után a gyerek megint leheveredik a priccsre.

Amikor az asztalt leszedtük, Holin elém teríti a térképet, és megismertet a feladattal.

Hárman kelünk át a folyón, odaát a bokrok között hagyjuk a ladikot, és a parton vagy hatszáz métert megyünk felfelé a vízmosásig - Holin mutatja a helyet a térképen.

- Természetesen jobb volna egyenest odaevezni, de ott teljesen csupasz a part, nincs hova rejteni a ladikot - magyarázza.

Ezen a vízmosáson keresztül, amely pontosan a harmadik zászlóalj állásaival szemben húzódik, kell a gyerekeknek átjutnia a német védelem első vonalán.

Holin és én közvetlenül a vízparton maradunk, és ha a gyereket észreveszik, abban a pillanatban felfedjük magunkat. Vörös rakétákat kell fellőnünk - „tűzet kérünk” -, ezzel elvonjuk a németek figyelmét, és -„kerüljön bármibe” - fedoznünk kell a gyerek visszavonulását a ladikhoz. Utolsóak Holin vonul vissza.

Amennyiben a gyereket felfedeznék, rakétajelzésünkre „a támogatóeszközök” - két hetvenhat milliméteres ágyúból álló üteg, egy százhusz milliméteres aknavető, egy géppuskás és két aknavető század -erős tűzérési tüzet nyitnak a bal partról, hogy elvakítsák és megdöbbsétek az ellenséget. Tűzérési és aknavető tüzet kell zúdítaniuk a német lövészárkokra a

vízmosás mindkét oldalán, majd azt követően a tőle egy kissé balra eső szakaszra, hogy megakadályozzák a németek esetleges kitörését, és biztosítsák visszavonulásunkat a ladikhoz.

Holin közli velem a bal parttal való együttműködés jelzéseit, még egyszer elismétli a részleteket, aztán megkérdezi:

- Mindent megértettél?

- Igen, azt hiszem, mindent.

Rövid hallgatás után mégis beszélni kezdek arról, ami nyugtalanít: tud-e majd tájékozódni a gyerek az átkelés után, ha egyedül marad ebben a sötétségben, és nem érheti-e valami baj a tűzérési tűz esetén?

Holin megmagyarázza, hogy „ő” - fejével a gyerek felé int - Katasonovval együtt órákon át tanulmányozta a harmadik zászlóalj megfigyelőállásáról az átkelés helyét az ellenséges parton, és minden bokrot, minden buckát ismer. Ami pedig a tűzérési támadást illeti, időben belőtték a célt, és mintegy hetvenméteres „átjárót” fognak hagyni.

Akaratlanul is arra kell gondobnom, mennyi előre nem látható véletlen történhet, de minderről egy szót sem szólok. A gyerek elgondolkozó, szomorú arccal fekszik, tekintetét a mennyezetre szögezi. Arca megbántott, s nekem legalábbis úgy tűnik, teljesen közömbös kifejezésű, mintha nem is érintené mindaz, amiről beszélünk.

Nézem a kék vonalakat a térképen, a mélyen tagolt német védelmi állásokat próbálok elképzelni, milyen lehet a valóságban, és csendesen megkérdem:

- És mondd, jól kiválasztották az átkelés helyét? Nincs a hadsereg frontszakaszán olyan rész, ahol az ellenség védelme nem ilyen szoros? Nincsenek „gyöngye pontok”, ahol a védelmi vonal megszakad, például a kötelek érintkezési pontjainál?

Holin összehunyorítja barna szemét, és gúnyos mosollyal néz rám.

- Ti itt az alegységben nem láttok messzebbre az orrotoknál! - jelenti ki némi lenézéssel a hangjában.

- Mindig azt hiszitek, hogy éppen veletek szemben helyezkednek el az ellenség fő erői, a többi szakaszokon pusztán gyenge védőerőségek állnak, csak éppen a látszat kedvéért. Azt hiszed, mi kevesebbet válogattunk, kevesebbet töprengtünk, mint te? ... Ha tudni akarod, a németek annyi hadsereget zsúfoltak össze ezen az egész frontszakaszon, amennyit álmodban sem tudsz elképzelni. Az érintkezési pontokat meg különösen nagyon figyelik, te csak ne gondold, hogy butábbak nálad: az ostobák már régen kivesztek! Sűrű, zárt védelmi vonalak több tucat kilométer hosszúságban - sóhaját bánatosan Holin. - Te főokos! Nemegyszer átgondoltunk mi már mindent! Ilyen dologban nem

csinálnak semmit sem csak úgy a vakvilágba!.., Vedd tudomásul!

Felkelt az asztal mellől, odaült a gyerek mellé a priccsre, és halkan - s ahogy látom, már nem először - ismétli az utasítást:

- ... A vízmosásban egészen a szélén haladj. Ne felejtse el, az egész medret aláaknázták ... Gyakran hallgatózz! Teljesen mozdulatlanul. A lövészárkokat járőrök ellenőrzik, tehát odaküszöl és vársz!... Amint a járőr elvonul, azonnal át a lövészárkon és tovább!

Felhívtam az ötödik század parancsnokát, Guscsint, közöltem vele, hogy ő lesz a helyettesem, és kiadtam a szükséges utasításokat. Mikor letettem a kagylót, megint hallottam Holin halk hangját:

- ... Fjodorovkában vársz majd . . . Túl veszélyes vállalkozásba ne menj bele! A legfontosabb, hogy óvatos légy!

- Azt hiszed, olyan egyszerű óvatosnak lenni? - kérdezi a gyerek alig észrevehető ingerültséggel.

- Tudom, hogy nem! De azért te légy az! És mindig arra gondolj: nem vagy egyedül! Ne felejtse el: bárhol jársz is, én mindig rád gondolok ... és az alezredek is...

- Kataszonics elment, és még csak be sem jött hozzám - mondja a gyerek megbántottan, igazi gyerekes következetlenséggel.

- Megmondtam már neked, hogy nem tudott bejönni! Sürgősen berendelték. Különbözik . . . Hiszen tudod, mennyire szeret téged! Tudod, hogy nincs senkije, s te mindenkinél drágább vagy neki. Tudod, ugye?

- Tudom - mondja a gyerek, szípig egyet, a hangja remeg. - De azért mégis benézhetett volna . . .

Holin ledől a gyerek mellé, simogatja lágy, lenszőke haját, s valamit halkán sugdos neki. Igyekszem nem odafigyelni. Kiderül, hogy egyszerre rengeteg dolgom akadt, összevissza kapkodok, de képtelen vagyok bármit is rendesen elintézni, legyintek hát, és leülök, hogy levelet írjak az anyámnak. Tudom, hogy a felderítők, mielőtt bevetésre mennek, levelet szoktak írni rokonaiknak, barátaiknak. De nagyon ideges vagyok, gondolataim szétfutnak, ceruzával írok vagy fél oldalt, aztán az egészet széttépelem, és bedobom a kályhába.

- Itt az idő - szólal meg Holin, miután ránézett az órájára. Felkel, a zsákmányolt bőröndöt felteszi a lócára, a priccs alól kihúzza a batyut, kibontja, és nekilátunk az öltözködésnek.

A pamut fehérnemű fölé Holin vékony, hosszú gyapjú alsónadrágot és trikót húz, aztán téli zubbonyt, csizmanadrágot vesz föl, és zöld álcázó köpenyt terít a vállára. Nézem, mit vesz magára, és ugyanúgy öltözöm én is. Kataszonov gyapjúalsója

szűk nekem, minden lépésnél ropognak a varrások - bizonytalan tekintetet vetek Holinra.

- Semmi baj! - biztat. - Csak bátran! Ha elszakítod, majd vételezünk másikat.

Az álcázó köpeny majdnem teljesen rám illik, a nadrág, igaz, egy kicsit rövid. Német szöges csizmát húzunk a lábunkra, nehézkes és szokatlan bennük a járás, de ahogy Holin magyarázza, az elővigyázatosság ezt követeli, nehogy nyomot hagyjunk a túlsó parton. Holin maga köti meg az álcázó köpenyem zsinórját.

Hamarosan elkészülünk. A finn kést és az „F-1” kézigránátokat övünkbe erősítjük (Holin még egy súlyos páncéltörő gránátot is visz, egy „RPG-40”-est), a teli töltény táras pisztolyt az ingünk alá dugjuk, felvesszük az iránytűket, a világító számlapos órát - az álcázó köpeny ujjá takarja őket -, ellenőrizzük a rakétapisztolyokat, Holin megnézi a géppisztolyok dobtárainak erősítését is.

Már készen vagyunk, de a gyerek még mindig fekszik, keze a feje alatt, és felénk se néz. A nagy német bőrröndből Holin már elővette a gyerek színehagyott, szakadozott vattakabátját, sötétszürke foltozott nadrágját, ütött-kopott füles sapkáját és ócska kis csizmáját. A priccs szélén ott hever a vászon alsónemű, az öreg, agyonstoppolt kötött kabát, gypajúzokni meg egy zsiros oldaltarisznya, kapcák és mindenféle rongyok.

Holin egy darabka durva vászonba csavarja a gyerek útravalóját: félkilónyi kolbász, két kis darab szalonna, egy nagyobb karéj és néhány kisebb darabka szikkadt rozs- és búzakenyér. A kolbász házi készítésű, a szalonna se olyan, mint amelyet a hadseregben adnak, ványadt és szürkés színű a piszkos sőtől. A kenyér se négyszögletes, hanem falusi kemencéből való.

Mindezt elnézem, és arra gondolok: hogy ügyeltek mindenre, még a legkisebb apróságra is ...

Az élelmiszer is bekerült már a tarisznyába, de a gyerek csak fekszik, meg se moccan. Holin óvatosan rápislant, de nem szól egy szót sem, újra megvizsgálja a rakétapisztolyt, és megint ellenőrzi a dobtár erősítését.

A gyerek végre felül a priccsen, és tempósan kezdi levetni magáról katonaruháját. Sötétkék csizmanadrágjának térde és ülepe foltos,

- Gyanta - mondja -, tisztítsák ki.

- Adjuk be a raktárnak, és kérjünk újat? - ajánlja Holin.

- Nem, ezt tisztítsák ki!

A gyerek éppoly tempósan öltözik át civil ruhába, ahogy levetkőzött. Holin segít neki, aztán megforgatja, és minden

oldalról jól megnézi. Én is elnézem: tökéletes kis hontalan, rongyos menekült gyerek, amilyennel sokszor találkoztunk előrenyomulás közben az utakon. A gyerek egy maga készítette kis bicskát tesz a zsebébe meg egy marék gyűrött bankót: hatvan vagy hetven német okkupációs márkát. Ez minden.

- Ugráljunk csak egy kicsit - mondja Holin. Ellenőrzésképpen ugrunk néhányat. A gyerek is ugrál, bár ugyan mi csöröghetne, zöröghetne rajta?

Régi orosz szokás szerint leülünk, és egy kis ideig némán ülve maradunk. A kislány arcára megint kiült az a gyerekesnek semmiképpen sem mondható feszült figyelem, amit hat nappal ezelőtt láttam rajta, amikor először lépett be a fedezékembe.

Jelzőlámpáink vörös fényét egy pillanatra szemünkbe irányítjuk, hogy jobban lássunk a sötétben, s elindulunk a ladikhoz. Én megyek elől, a gyerek vagy tizenöt lépésnyire követ, és a sort kissé távolabb Holin zárja be.

Mindenkit, aki szembejön velünk az ösvényen, meg kell szólítanom, és szóval kell tartanom, hogy a gyerek ezalatt el tudjon rejtőzni. Rajtunk kívül senkinek sem szabad meglátnia. Holin erre a leghatározottabban figyelmeztetett.

Jobbról, a sötétségből halk parancsszavak hallatszanak: „Lövegkezelők, mindenki a helyére!... Harci készség!” Ropognak az ágak, halk szitkozódás hallatszik, a kezelőlegénység felkészül a cserjésben, az én zászlóaljam meg a harmadik zászlóalj harci állásaiban elhelyezett ágyúk és aknavetők mellett.

A hadműveletben rajtunk kívül még vagy kétszáz ember vesz részt. Készek, hogy bármelyik pillanatban fedezzenek bennünket, pergőtüzet zúdítva a német állásokra. És közülük még csak nem is sejti senki, hogy egyáltalán nem mély felderítés indul, mint ahogy Holinnak mondania kellett a bennünket támogató alegységek parancsnokainak.

A ladiktól nem messze van az egyik őrhely. Két katonából álló őrség teljesít szolgálatot, de Holin utasítására megparancsoltam, hogy csak egy ór maradjon a lövészárookban, a középkorú, értelmes Gyemin őrzető. Amikor a part közelébe érünk, Holin azt javasolja, menjek oda az őrzetőhöz, foglaljam el valami beszélgetéssel, azalatt ő a gyerekkel együtt észrevétlenül lesurran a ladikhoz. Mindezek az elővigyázatosági rendszabályok szerintem teljesen feleslegesek, mégsem csodálkozom, hogy Holin ennyire óvatos. Jól tudom, a felderítők mind ilyenek, nemcsak ő. Megindulok előre.

- Minden megjegyzést mellőzni! - figyelmeztet hangsúlyozottan Holin. Torkig vagyok ezekkel a lépten-nyomon elhangzó figyelmeztetésekkel, végül is nem vagyok taknyos kölyök,

magam is jól tudom, mit hogyan kell csinálni.

Gyemin szabályszerűen, megfelelő távolságból rám kiált; felelek neki, aztán odamegyek hozzá, beugrom a lövészárokból, és úgy állok meg, hogy ha jelteni akar nekem, háttal kelljen kerülnie az ösvénynek.

- Gyűjts rá - kínálom, és cigarettát veszek elő, egyet magamnak, egyet meg feléje nyújtok.

Leguggolunk. Gyemin egymás után gyűjtogatja az átnedvesedett gyufaszálakat, végre egy lángra lobban, odanyújtja nekem a tüzet, aztán maga is rágyújt. A gyufa lángjánál észreveszem, hogy a mellvéd alatti mélyedésben, egy csomó szénán hever valaki. Felfigyelek a furcsán ismerős, málnaszín szegélyes katonasapkára. Mohón szippantok a cigarettából, nem szólok egy szót sem, és meggyújtom a zseblámpámat: Katasonovot pillantom meg. Háton fekszik, arcát eltakarja a sapka. Még mindig nem értem egészen a helyzetet, leemelem a sapkát, a házinyúlra emlékeztető, jámbor arc szürke, bal szeme fölött csöpp kis lyuk: golyó ütötte bemeneti sebnyílás ...

- Oly ostobán történt - motyogja mellettem halkán Gyemin. Hangja mintha nagyon távolról érne hozzám. - Rendbe szedték a ladikot, elüldögéltek itt nálam, elszívtak egy cigarettát. A százados itt állt, velem beszélgetett, ő meg indulni akart, és alighogy kiemelkedett a lövészárokból, azon nyomban szép csendesén visszacsúszott. Jóformán nem is hallottuk a lövést... A százados odaugrott hozzám, megrázta: „Kapitronics! Kapitronics!..” Jobban megnézzük, látjuk, kész, befellegzett! ... A százados megparancsolta, hogy senkinek se szóljunk,..

Hát ezért tűnt nekem Holin olyan furcsának, amikor visszatért a partról...

„Minden megjegyzést mellőzni” - hallom újra a folyó felől parancsoló suttogását, és mindent megérttek: a gyerek bevetésre indul, és semmi körülmények között sem szabad felizgatni - nem szabad megtudnia semmit.

Kikászálodom a lövészárokból, és lassan lemegek a vízhez.

A gyerek már beszállt, mellé ülök a ladik végébe, géppisztolyomat lövésre készen tartom.

- Igazodjatok egy kicsit - sűgja oda Holin, miközben álcázó köpennyel letakar bennünket. - Vigyázz, ne dőljön meg a ladik! Betolja a ladik orrát, maga is beül, megigazítja az evezőket. Megnézi az óráját, egy kis ideig még vár.

majd halkán füttyent: ez a jelzés a hadművelet megkezdésére.

Azonnal felelek rá: a sötétben jobbra, ahol a harmadik zászlóalj oldalszárnyának nagy géppuskás lövészárkában a bennünket támogató alegységek parancsnokai és a tüzérségi megfigyelők helyezkednek el, puska- és géppuskalövés csattan.

Holin elfordítja a ladikot, evezni kezd, s a part már el is tűnt a szemünk elől. Körülölel bennünket a hideg, esős éjszaka homálya.

6.

Arcomon érzem Holin egyenletes, meleg leheletét. Erőteljes csapásokkal löki a ladikot; hallani, ahogy a víz csendesen csobban az evezőcsapások alatt. A gyerek mellett, az álcázó köpeny alatt ül, meg se moccan.

Előttünk, a jobb parton a németek szokásuk szerint lónek, és rakétákkal világítják meg peremsavukat. A lobbanó fények nem túl élesek az eső miatt. A szél is felénk fúj. Az időjárás szemmel láthatóan nekünk kedvez.

A mi partunk felől nyomjelző golyósorozat húz el a folyó fölött. Ilyen sorozatokat adnak majd le a harmadik zászlóalj balszárnyáról minden ötödik, hetedik percben; ha majd visszatérünk a saját partunkra, ezeknek az alapján fogunk tájékozódni.

- Cukrot! - suttogja Holin.

Két-két kockacukrot veszünk a szánkba, és nagy igyekezettel szopogatjuk. Ennek kellene végsőkéig felfokozni szemünk és fülünk érzékenységét.

Már körülbelül a folyó közepén lehetünk, amikor előttünk szakadozottan kerepelni kezd egy golyószóró - füttyülnek a golyók, és a vizet magasba fröccsentve, közvetlenül a közelünkben csapódnak be.

- „MG-34” - határozta meg suttogva, tévedhetetlenül a gyerek, és bizalommal hozzám simul.

- Félisz?

- Kicsit - vallja be alig hallhatóan. - Sehogy sem tudom megszokni... Van bennem valami idegesség .. . Meg a koldulást, azt se tudom megszokni. Ó, de undorító!

Élénken el tudom képzelni, milyen nehéz lehet ennek a büszke, önérzetes gyerekeknek koldus módjára megalázkodnia.

- Ide figyelj! - jut eszembe hirtelen, és odasügom neki: - Nálunk a zászlóaljban van egy Bondarjov. Az is gomeli. Nem rokonod véletlenül?

- Nem. Nekem nincsenek rokonaim. Csak anyám. De azt se tudom, hol lehet... - hangja elcsuklik. - Nevem pedig a valóságban Buszlov, és nem Bondarjov.

- A keresztnved se Iván?

- De Iván. Ez igaz.

- Pszt! ...

Holin lassabban evez, úgy látszik, közeledünk a parthoz. A szemem megfájdult, annyira erőltetve fürkészem a sötétséget: de

az esőfüggönyön keresztül homályosan felvillanó rakétafényeken kívül semmit sem lehet látni.

Egészen lassan haladunk. Még egy pillanat, és a ladik fenéke megcsikordul a homokon. Holin óvatosan behúzza az evezőket, keresztüllép a ladik szélén, s a vízben állva gyors mozdulattal farral a part felé fordítja a ladikot.

Egy-két percig feszülten figyelünk. Halljuk, ahogy az esőcseppek lágyan paskolják a vizet, a földet, ázott sátorlap köpenyünket. Hallom Holin egyenletes lélegzetét és a saját szívverésemet. De gyanús dolgot -zajt, beszélgetést vagy mozgást - nem észlelünk. Holin egyenesen a fülembe leheli:

- Iván a helyén marad. Te szállj ki, és tarsd a ladikot...

Holin eltűnik a sötétben. Én óvatosan kibújok a sátorlap köpeny alól, kilépek a vízbe, a parti homokra, megigazítom géppisztolyomat, és tartom a ladikot. Érzem, hogy a gyerek felkelt a helyéről, és közvetlenül mellém áll a ladikban.

- Ül le, és húzd magadra a sátorlapot - sűgom neki, mikor kezemmel kitapogatom a sötétben.

- Most már mindegy - feleli alig hallhatóan. Holin váratlanul előbukkan, egész közel jön hozzám, és örömmel sűgja :

- Rendben van! Minden úgy megy, mint a karikacsapás !

Kiderül, hogy a part menti bokrok, ahol a ladikot hagynunk kell, mindössze harminclépésnyire vannak tőlünk a víz folyásának irányában.

Néhány perc múlva már elrejtettük a ladikot, és görnyedten lopakodunk tova a part mentén. Időről időre megállunk és hallgatózunk. Ha közelünkben világítórakéta lobban, hasra vágjuk magunkat a teraszszerű emelkedés mellett, és mozdulatlanul fekszünk, mint a halottak. Szemem sarkából látom a gyereket, ruhája egészen sötét az esőtől. Mi Holinnal visszatérünk és átöltözünk, de ő ...

Holin hirtelen meglassítja lépteit, kézen fogja a gyereket, és jobbra húzódik, a vízben megy tovább. Valami világos folt látszik előttünk a homokban. „A mi felderítőink holttesteit” - találom ki.

- Ez mi? - kérdezi alig hallhatóan a gyerek.

- Németek - suttogja gyorsan Holin, és maga után húzza a gyereket. - Egy mesterlövész intézte el őket a mi partunkról.

- Aljasok! Még a saját embereiket is levetkőztetik - mormogja gyűlölettel a gyerek, és hátra-hátranéz.

Úgy rémlik, hogy egy egész örökkévalóság óta megyünk már, és réges-rég célhoz kellett volna érniünk. De ugyanakkor azt is tudom, hogy a bokroktól, ahol a ladikunkat elrejtettük, a holttestekig körülbelül háromszáz méter lehet az út. A

vízmosásig körülbelül még egyszer ennyit kell megtennünk.

Hamarosan elmarad mellettünk még egy halott. A bal partról újabb nyomjelző lövedéksorozat ível át az esős égen, közvetlenül a hátunk mögött. Valahol a közelben kell lennie a vízmosásnak. De mi nem látjuk. Nem világítják meg rakétákkal, bizonyára azért, mert egész medrét aláaknázták, a szélein pedig mindenütt lövészárkok húzódnak, amelyeket állandóan járőrök ellenőriznek. Úgy látszik, a németek meg vannak győződve róla, hogy senki sem merészkedik ide.

Ez a vízmosás pompás csapda számukra, ha valakit észrevesznek benne. A mi egész számításunk abban rejlik, hogy a gyerek észrevétel nélkül átcúsúszik rajta.

Holin végre megáll, int nekünk, hogy üljünk le, ő maga továbbmegy előre.

Rövidesen visszatér, és alig hallhatóan kiadja a parancsot :

- Utánam!

Még vagy harminc métert lopakodunk előre, aztán lekuporodunk a kiugrás mögött.

- A vízmosás itt húzódik közvetlenül előttünk! - Holin felhajtja álcázó köpenyének ujját, és megnézi órájának világító számlapját, majd odasúgja a gyerekeknek: - Még négy percünk van. Közérzet?

- Rendben!

Egy ideig még a sötétségbe fülelünk. Bűz és nedvesség árad a levegőben. Az egyik holttest - vagy háromlépésnyire tőlünk - elég jól látható a homokban. Holin minden bizonnyal eszerint tájékozódik.

- Hát akkor megyek - mondja alig hallhatóan a gyerek.

- Elkísérlek - súgja hirtelen Holin. - A vízmosásban. Legalább egy kis darabon!

Ez már nincs benne a tervünkben.

- Nem! - tiltakozik a gyerek. - Egyedül megyek! Te nagy vagy, ha veled megyek, elkapnak!

- Menjek én? - ajánlkozom bizonytalanul.

- Legalább a vízmosásban - kéri Holin suttogva. - Tiszta agyagnyomok maradnak utánad. Átviszlek rajta!

- Megmondtam! - jelenti ki makacsul és haragosan a gyerek. - Egyedül megyek.

Ott áll mellettem, kicsike, sovány, és - legalábbis nekem úgy tetszik - egész testében reszket ócska kis ruhájában. De lehetséges, hogy csak nekem tűnt így

- Viszontlátásra! - suttogja kis várakozás után Holinnak.

- A viszontlátásra! - Érzem, hogy megölelik egymást, és Holin megcsókolja. - A legfontosabb, hogy óvatos légy. Vigyázz

magadra! Ha megindulunk, Fjodorovkában várj bennünket!

- A vizionlátásra! - fordul most felém a gyerek.

- A vizionlátásra! - suttogom elfulladva, a sötétségben megkeresem apró, vékonyka kezét, és keményen megszorítom. Szeretném meg is csókolni, de nem tudom rászánni magam abban a percben. Rettentő izgalom fog el. Már vagy tízszer elismételtem magamban: „A vizionlátásra”, nehogy kicsússzon a számon, mint hat nappal ezelőtt: „Isten veled!”

És mielőtt rászánnám magam, hogy megcsókoljam, a gyerek hang nélkül, észrevétlenül eltűnik a sötétségben.

7.

Holin meg én meghúzzuk magunkat, leguggolunk közvetlenül a kiugró földrész mellé úgy, hogy a széle a fejünk fölött húzódik, és feszülten hallgatózunk. Az eső egyenletesen, csendesen esik, hideg őszi eső, úgy érezzük, sohasem lesz vége. A víz felől csontunk velejéig hasító nyirkosság árad.

Talán négy perc telhetett el azóta, hogy magunkra maradtunk, mikor egyszerre abból az irányból, amerre a gyerek ment, léptek és halk, érthetetlen torokhangú beszéd hallatszik ...

Németek!...

Holin megszorítja a vállamat, de nem volt szükség a figyelmeztetésre. Lehet, hogy én még nála is hamarabb meghallottam őket, kinyitottam a géppisztolyom biztonsági zárát, és a kezembe szorított kézigránáttal egész testemben megmerevedtem.

A lépések felénk közeledtek. Már azt is meg lehetett hallani, hogy cuppog a sár néhány ember lépte nyomán. Torkom kiszáradt, szívem tébolyultan vert.

- Verfluchtes Wetter! Hol es der Teufel! ...

- Halte's Maul, Ottó!... Links haltén!... Olyan közel haladtak el mellettünk, hogy a hideg

sár arcomba fröccsent. Egy szempillantás múlva, a fellobbanó rakéta fényében jól láttuk őket a ritkás esőfüggönyön át. Hatalmas termetű emberek voltak, ámbár lehet, hogy csak nekem tűnt így, hiszen alulról néztem fel rájuk, fejükön rohamsisak, éppolyan bő szárú csizmát viseltek, mint én meg Holin. Hármukon

48

sátorlap köpeny, a negyedikén víztől csillogó, hosszú esőkabát, amelyet pisztolytáskás derékszíj szorított össze. Mellükön keresztbe vetett géppisztoly lógott.

Négyen voltak. Egy SS-ezred járőre, a német hadsereg járőre, amely mellett éppen most csúszott át Iván Buszlov tizenkét

esztendő s gomeli kisfiú, aki a mi felderítő okmányainkban „Bondarjov” néven szerepel.

Mikor a rakéták reszkető fényében megláttuk őket, éppen megálltak, és vagy tizlépésnyire tőlünk a vízhez akartak leereszkedni. Hallottuk, amint a sötétségben leugrottak a homokba, és megindultak a bokrok felé, ahová ladikunkat rejtettük.

Nekem sokkal nehezebb volt, mint Holinnak. Én nem voltam felderítő, de a háború első hónapjától kezdve harcoltam, s amint megláttam az eleven fegyveres ellenséget, abban a szempillantásban elfogott a katonák szokásos izgalma, amelyet bevetés előtt éreznek. Kívántam, óhajtottam, határtalan szükségét éreztem annak, hogy azonnal végezzek velük! Egyből leteritem őket, egyetlen sorozattal! „Meg kell ölni őket!” Azt hiszem, semmi másra nem tudtam gondolni, mikor lekaptam és feléjük fordítottam géppisztolyomat. De Holin helyettem is gondolkodott. Amint mozdulatomat megérezte, szinte présbe fogta alsó karomat. Észhez tértem, és leengedtem a géppisztolyt.

- Megtalálják a ladikot! - suttogtam alsó karomat dörzsölve, amint a lépések távolodtak.

Holin hallgatott.

- Valamit tenni kell - suttogtam nyugtalanul, rövid hallgatás után. - Ha megtalálják a ladikot.. .

- *Ha!*... - lehelte szinte őrjöngve az arcomba Holin. Éreztem, hogy meg tudna fojtani. - És ha elcsípi a gyereket! Itt akarod hagyni egyedül? ... Mi vagy te? önző állat, csirkefogó vagy csak egyszerűen bolond?

- Bolond - suttogtam kis gondolkodás után.

- Azt hiszem, idegbeteg vagy - mondta Holin elgondolkozva. - Ha véget ér a háború, gyógykezeltetned kell magad.

Feszülten hallgatóztam. Minden pillanatban vártam, hogy meghallom a ladikunkat felfedező németek kiáltozását. Balra tőlünk szakadozottan kelepelni kezdett egy golyószóró, aztán egy másik is megszólalt közvetlenül fölöttünk, majd a csendben újra meghallottuk az egyenletesen zuhogó esőt. A rakéták hol itt, hol ott röppentek fel, végig az egész part hosszában, fellobbantak, szikrákat szórtak, sustorogtak és kihunytak, mielőtt visszatértek volna a földre.

Kínzóan szerettem volna rágyújtani. Még soha életemben nem kívántam így a cigarettát. De nem tehettem mást, elővettem egy cigarettát, és ujjammal morzsolgatva szagolgattam.

Ruhánk hamarosan teljesen átázott, reszketünk a hidegtől, de az eső csak nem csendesedett.

- Agyagos a vízmosás, hogy lenne átkozott! - sűgta Holin. - De jó

volna egy kiadós zápor, hogy mindent elmosna!...

Gondolatai változatlanul a gyerek körül jártak, és nyugtalanította az agyagos vízmosás, amely jól megőrzi a nyomokat. Tudtam jól, nyugtalansága mennyire megalapozott: ha a németek felfedezik ezeket a friss, szokatlanul apró nyomokat, amelyek a parttól a peremsávon át befelé húzódnak, minden bizonnyal üldözőbe veszik Ivánt. Talán kutyákkal. Ha valahol, hát az SS-ezredekben van elég embervadászatra idomított kutya.

Már rágtam a cigarettát. Nem sok örömöm telt benne, de azért csak rágtam. Holin, úgy látszik, meghallotta és megkérdezte:

- Mit csinálsz?

- Rettenetesen szeretnék rágyújtani. Majd belepusztulok! - sóhajtottam.

- A mamádhhoz nem szeretnél menni? - kérdezte Holin epésen. - Én a magam részéről a mamámhoz kíváncszom. Nem lenne rossz, ugye?

Még vagy húsz percet, vártunk, vizesen, hidegtől reszketve füleltünk. Az ing jejes borogatásként tapadt a hátunkra. Az eső lassan havazásba ment át, nagy, nedves, puha pelyhek hullottak, fehér fátyolként terülve a homokra, és kelletlenül olvadtak el.

- Azt hiszem, átjutott - sóhajtotta végre megkönnyebbülten Holin, és felegyenesedett.

Meggörnyedve, egészen a kiugrás széléhez simulva indultunk el a ladik felé, időnként megálltunk, és mozdulatlanul hallgatóztunk. Majdnem biztos voltam benne, hogy a németek felfedezték a ladikot, és lesben állnak a bokrok között. De Holinnak nem mertem szólni: féltem, hogy kinevet.

A part mentén lopakodtunk, míg csak el nem értünk felderítőink holttestéhez. Alig öt lépést ha távolodtunk el tőlük, amikor Holin megállt, köpenyem ujjánál fogva közelebb húzott magához, és a fülembe súgta:

- Itt maradsz! Én elmegyek a ladikért. Ha valami történik, ne bukjunk le mind a ketten. Ideevezek, te kiáltás rám németül: csak csendesesen, csendesesen! Ha beléjük ütközöm, zaj támad, ússz át a túlsó partra. Ha egy órán belül nem jövök vissza, akkor is ússz át. Hiszen te ötször át tudod úszni a folyót... - mondta csúfondárosan.

- Át is tudom - erősítettem meg reszkető hangon. - És ha megsebesülsz?

- Nem a te gondod. Minél kevesebbet töprengj!

- Jobb volna nem a part felől, hanem a folyó felől úszva

közelíteni meg a ladikot - jegyeztem meg bizonytalanul. - Én meg tudnám csinálni, engedd . . .

- Lehet, hogy én is így csinálom . . . Akármilyen is lesz, eszedbe ne jusson beleütni az orrod! Ha veled netán valami történik, otthon alaposan ellátják a bajunkat. Értjük?

- Igen. És ha ...

- A haból elég volt... Rendes gyerek vagy te, Galcev - suttogta hirtelen Holin -, csak egy kicsit idegbajos. Pedig a mi munkánkban ez a legrosszabb ...

Ezzel eltűnt a sötétségben, én meg ott maradtam várni. Nem tudom, mennyi ideig tartott ez a kínzó várakozás. Úgy átfáztam, s olyan izgatott voltam, hogy eszembe se jutott megnézni az órát. Igyekeztem erőteljesen mozgatni a karomat, de úgy, hogy közben zajt ne üssek, és többször egymás után leguggoltam, hogy egy kicsit felmelegedjek. Időközönként mozdulatlanul, szinte dermedten füleltem.

Végre meghallottam a víz alig kivehető csobbanását, tenyeremet tölcserként a számhoz emeltem, és úgy suttogtam:

- Halt! .. Halt! . . .

- Csendesen, a fenébe is! Gyere ide ...

Óvatosan tettem néhány lépést, de a hideg víz egyszerre becsorgott a csizmámba, jeges ölelésbe fogta lábamat.

- Mi van a szakadéknál? Csönd? - kérdezte rögtön Hohn.

- Csönd.

- Na látod. És te még féltél! - suttogta elégedetten. - Szállj be a kormánynál - parancsolt rám, s kivette kezemből a géppisztolyt. Amint beszálltam a ladikba, azonnal evezni kezdett, de ár ellen. Leültem a ladik végében, csizmáimat lehúztam, és kiöntöttem belőlük a vizet.

Nagy pelyhekben hullott a hó, és elolvadt, amint a vízhez ért. A bal partról megint leadtak egy nyomjelző sorozatot. Közvetlenül a fejünk fölött húzott el, ezek szerint el kellett volna fordulnunk, de Holin változatlanul ár ellen vitte a ladikot.

- Hová mész? - kérdeztem értetlenül.

Nem válaszolt, erőteljes csapásokkal tovább evezett.

- Hová megyünk?

- Tessék, melegedj fel egy kicsit! - Holin letette az evezőket, és markomba nyomott egy lapos kis üveget. Dermedt ujjaimmal csak nehezen tudtam lecsavarni a tetejét, nagyot kortyoltam belőle, a vodka kellemesen égette torkomat, bensőm átmelegedett, de azért változatlanul reszkettem.

- Idd ki az egésztest! - suttogta Holin, most alig mozgatta az evezőket.

- Hát te?

- Én majd a parton iszom. Megvendégelsz?

Még egy nagyot kortyoltam, és őszinte sajnálattal vettem tudomásul, hogy az üveg kiürült, így hát zsebre vágtam.

- És ha mégse jutott át? - mondta váratlanul Holin. - Ha még fekszik és vár... Hogy szeretnék most veled lenni!

Egyszerre világos lett előttem, miért nem fordulunk vissza. Éppen szemben lehetünk a vízmossal, hogy ha „történik valami”, megint kiköthessünk az ellenséges parton, és segítségére siessünk a gyerekeknek. A part sötétjéből állandóan hosszú sorozatok csapódtak a folyóba. Mintha hangyák mászkáltak volna rajtam, amikor a golyók füttyülve bevágódtak a vízbe, a ladik közvetlen közelében. Ilyen sötétségben, a vizes hópelyhek széles függönyén át bizonyára nem lehetett észrevenni bennünket, de szörnyen kellemetlen érzés ott ülni a vízen, nyílt helyen, ahol az ember nem áthatja be magát a földbe, és nincs semmi, ami mögött megbújhatna, míg a golyók a füle mellett füttyülnek el. Holin, hogy lelket öntsön belém, ezt suttozta:

- Ilyen ostoba golyótól csak a bolond vagy a gyáva pusztulhat el. Ezt vedd tudomásul!

Kataszonov nem volt se bolond, se gyáva. Efelől semmi kétségem nem volt, de hallgattam.

- Egész csinos az a felcserlány - jutott eszébe Holinnak egy kis idő múlva. Azt hiszem, azért, hogy valamivel elterelje a figyelmemet.

- Csi-nos - hagytam rá kocogó fogakkal, bár igazán minden inkább járt most az eszemben, mint a felcserlány. Sokkal inkább az elsősegélyhely jól fűtött fedezéke meg a kályha. Micsoda pompás kis vaskályha!

A csábos, hön áhitott bal partról még háromszor löttek fel nyomjelző sorozatokat. Hívtak bennünket, hogy térjünk vissza, mi pedig még mindig ott ringatóztunk a vízen, a jobb part közelében.

- No, azt hiszem, átjutott - mondta végre Holin, és erőteljes evezőcsapásokkal megfordította a ladikot.

Csodálatosan tudott tájékozódni és irányt tartani a sötétben. Egész közel kötöttünk ki a zászlóaljamban jobbszárnyán húzódó nagy, géppuskás lövészárókhöz, ahol az őrszolgálat parancsnoka tartózkodott.

Már vártak bennünket, és azonnal felhangzott a csendes, de parancsoló kiáltás: „Állj! Ki vagy?” Bemondtam a jelszót, megismerték a hangomat, s egy szempillantás múlva már kiléptünk a partra.

Teljesen elgyötört voltam, s bár megittam vagy két deci vodkát, változatlanul egész testemben reszkettem, és alig tudtam járni,

annyira megdermedt a lábam. Igyekeztem fogvacogás nélkül kiadni a parancsot, hogy emeljék ki a ladikot, és álcázzák; aztán megindultunk a parton. Zujev, az alegység parancsnoka kísért bennünket, az én kedvencem, egy kissé bizalmaskodó és a könnyelműségig vakmerő őrmester. Előttünk ment.

- Hát a nyelv hol maradt, főhadnagy elvtárs? - kérdezte tőlem vidáman.

- Miféle nyelv?

- Azt beszélük, hogy nyelvért mentek.

A hátam mögött lépkedő Holin odébb lökött, és szorosan Zujev mellé lépett.

- A nyelv a szádban van! Értjük? - mondta élesen, minden szót tagolva. Úgy tűnt, hogy súlyos kezét rátette Zujev vállára, de az is lehet, hogy megmarkolta a gallérját: Holin túlzottan lobbánékony természetű, képes ilyesmire.

- A szádban van a nyelv! - ismételte fenyegetően. - És tégy rá lakatot! Sokkal jobb lesz neked! Most pedig eredj vissza az őrhelyedre!

Csak amikor Zujev már jó néhány lépésnyire elmaradt mögöttünk, akkor jelentette ki Holin szigorúan és szándékosan hangosan:

- Locsogó vénasszonyok szolgálnak a zászlóaljdban, te Galcev! Ez pedig a mi munkánknál a lehető legrosszabb...

A sötétségben belém karolt, megszorította könyökömet, és csúfondárosan odasúgta:

- De te is jó alak vagy! Itt hagyod a zászlóaljat, és átmész a túlsó partra nyelvért! A kis „önként jelentkező”!

A fedezékben gyorsan megtömtük a kályhát, meztelenre vetkőztünk, és törülközővel jól ledörzsöltük magunkat.

Miután száraz fehérneműt vett magára, Holin vállára dobta a köpenyét, leült az asztal mellé, maga elé terítette a térképet, és figyelmesen tanulmányozni kezdte. Itt a fedezékben valahogy egyszerre összeesett, rendkívül fáradtnak és gondterheltnek látszott.

Egy doboz húskonzervet, szalonnát, savanyú uborkával teli csajkát, kenyeret meg egy kulacs vodkát tettem az asztalra.

- De szeretném tudni, mi van most velem! - kiáltott fel hirtelen Holin. - És ugyan mit jelenthet ez a dolog?

- Micsoda?

- Annak a járőrnek a túlsó parton egy fél órával később kellett volna odaérnie. Érted? ... Ezek szerint vagy a németek változtatták meg az őrszolgálat rendjét, vagy mi kevertünk össze valamit. De a gyerek mindkét esetben életével fizethet érte. Mindent percekre számítottunk ki.

- De hiszen átjutott. Mennyi ideig vártunk, legalább egy órát, és körös-körül teljes volt a csend.

- Mi az, hogy átjutott? - kérdezte Holin ingerülten. - Ha tudni akarod, több mint ötven kilométert kell megtennie. Ebből körülbelül húszat hajnalig. És minden lépésnél beléjük ütközhet. Mennyi minden véletlen történhet! No jól van, beszéddel nem segíthetünk rajta! ... - Eltette a térképet az asztalról. - Tölts!

Kitöltöttem a vodkát két bögrébe.

- Nem koccintunk - figyelmeztet Holin, és felemelte a magáét. Bögrével a kezünkben, néhány pillanatig némán ültünk. - Hej, Kataszonics, Kataszonics! - sóhajtott Holin, arca elkomorodott, és elcsukló hangon folytatta: - Mit tudod te, mit jelentett nekem! Az életemet mentette meg ...

Egy hajtásra felhörpintette a vodkát, gyorsan szagolt rá egy kis barna kenyeret, majd rám parancsolt:

- Még!

Én is megittam az adagomat, és másodszor is töltöttem: magamnak csak egy keveset, de neki csordultig.

Felemelte a bögrét, a priccs felé fordult, ahol a gyerek holmijával teli bőrönd állt, és halkán mondta:

- Arra, hogy visszatérj, és soha többet ne menj el! A jövődre!

Koccintottunk, kiűritettük a bögréket, és falatozni kezdtünk. Semmi kétség, ezekben a percekben mindketten csak a gyerekre gondoltunk. A kályha, melynek két oldala és teteje narancsvörösén izzott, csak úgy ontotta a forróságot. Mi visszajöttünk, itt ülünk biztonságban és jó melegben, ő pedig ott lopakodik valahol az ellenséges állások mögött, hóhullásban, sötétben, és minden pillanatban a halál les rá ...

Én sohasem szerettem különösebben a gyerekeket, de ez a gyerek - bár mindössze kétszer találkoztam vele - olyan közel került hozzám, és oly drága lett nekem, hogy nem tudtam szívszorító nyugtalanság nélkül gondolni rá.

Nem ittam többet. Holin viszont némán nyúlt a harmadik bögre után. Ezt már nem emelte senkire és semmire. Hamarosan fejébe szállt az ital, mogorván ült, és komoran méregetett engem égő, izgalomtól csillogó szemével.

- Harmadik esztendeje harcolsz? ... - kérdezte és rágyújtott. - Én is ... De olyan szemtől szembe a halállal talán még sohasem kerültünk, mint Iván. Mögötted ott áll a zászlóalj, az ezred, az egész hadsereg ... de ő egyedül van! - kiáltotta váratlan ingerültséggel Holin. - Egy gyerek!... És te még azt a bűdös kést is sajnáltad tőle!...

8.

„Sajnálta tőle! ...” Nem, nem tehettem, nem volt jogom rá, hogy bárkinek is odaadjam azt a kést, amely egyetlen emlékem volt elesett barátomtól, egyetlen személyi használati tárgy, amely maradt utána.

De a szavamat megtartottam. A hadosztály tüzérség műhelyében volt egy ezermester lakatos, egy idős uráli őrmester. Tavasszal ő esztergályozta ki Kotykin késének nyelét, most megkértem, készítsen egy ugyanolyat, és tegyen bele egy egészen új pengét, olyat, amelyet a partra szálló vagy különleges feladattal megbízott egységek katonái hordanak maguknál. Aadtam is neki egy ilyen kést. De nemcsak szívességet kértem tőle, vittem is neki egy kis láda zsákmányolt lakatosszerszámot - satukat, fűrókat, kézivágókat -, nekem nem volt rá szükségem, ő meg úgy megörült neki, mint a kisgyerek.

Becsülettel megcsinálta a markolatot. A két kést jóformán nem lehetett másról megkülönböztetni, mint Kotyka késének néhány kis csorbulásáról meg a nyél végébe bevéselt kezdőbetűkről: K.H. Már elképzeltem magamnak, hogy fog örülni a gyerek, ha egy ilyen különleges, remekbe készült nyelű kést kap. Igazán megértettem őt: nem is olyan régen még magam is kamasz voltam.

Ezt az új kést derékszíjamra erősítve mindig magamnál hordtam, úgy gondoltam, hogy amint találkozom Holinnal vagy Grjaznov alezredessel, átadom nekik; ostobaság lett volna azt hinnem, hogy esetleg személyesen találkozom Ivánnal. Vajon hol lehet most? El sem tudtam képzelni, bár sokszor gondoltam rá.

Forró napok következtek: hadseregünk hadosztályai átkeltek a Dnyeperen, és ahogy a Tájékoztatási Iroda hadi jelentései közölték: sikeres harcokat folytattak a jobb parti hídfőállások kiszélesítésére ...

A kést jóformán nem használtam, bár egy alkalommal kézitusában mégiscsak hasznát vettem, és ha nem lett volna velem, az a nagy, kövér hamburgi őrzető bizonyára kettévágja a sóval a fejemet.

A németek elkeseredetten védekeztek. Nyolc napig tartó súlyos támadó harcok után parancsot kaptunk védelmi állás kiépítésére. És ekkor, november elején, egy napsütéses, hideg napon, közvetlenül az ünnep előtt, találkoztam Grjaznov alezredessel.

Középtermetű, zömök, kurta nyakú férfi volt, köpenyben, füles sapkában járt fel s alá az országút szélén. Jobb lábát húzta egy kicsit. Még a finn háborúban sebesült meg. Messziről megismertem, amint kiléptem a berek szélére, ahol az én zászlóaljmagmaradt katonái helyezkedtek el. Minden alapom

megvolt rá, hogy azt mondjam: „az én zászlóalj” - az átkelés előtt megkaptam a zászlóaljparancsnoki kinevezést.

A kis berekben, ahol elhelyezkedtünk, csönd honolt, dércsípelt levelek borították a földet, lótrágya-szag terjengett. Innen indult áttörésre egy kozák lovas hadtest, és itt tartottak rövid pihenőt. A ló- és tehénszagról gyermekkoromtól fogva frissen fejt tejszóra és meleg, kemencéből épp hogy kivett házikenyérré kell gondolnom. Most is azonnal eszembe jutott a kis falu, ahol gyermekkoromban a nyarakat töltöttem nagyanyámnál, egy sovány kis öregasszonynál, aki mérhetetlenül szeretett engem. Mindez tulajdonképpen nem is volt olyan nagyon régen, mégis olyan távolinak és soha meg nem ismétlődőnek tűnt nekem, mint minden, ami a háború előtt történt...

Ez a visszaemlékezés a gyermekkorra azonnal véget ért, amint kiléptem a berek szélére. Az országút tömve volt kiégett, kilótt vagy egyszerűen csak elhagyott német gépkocsikkal. Elesett német katonák hevertek az úton és az árokban, a legkülönbözőbb pózokban, hullák szürke halmai emelkedtek mindenfelé a lövészárkoktól felszántott mezőn. Az úton, vagy ötven méterre Grjaznov alezredestől, a gépkocsi vezetője meg a hadnagy-tolmács egy német törzsparancsnoksági páncélcocsit kutattak át. Négy másik katona - a rangjukat nem tudtam kivenni - az országút túlsó oldalán húzódó lövészárokokban mászkált. Az alezredek odakiáltott valamit nekik, de hogy mit, azt nem hallottam a szélben.

Közeledtemre Grjaznov felém fordította himlőhelyes, napbarnított, hűsös arcát, és érdes hangon, csodálkozó örömmel felkiáltott:

- Te élsz még, Galcev?!

- Élek! Mi más tehetnék? - mosolyogtam. - Erőt, egészséget!

- Erőt, egészséget! Hát ha élsz, akkor erőt, egészséget!

Megszorítottam felém nyújtott kezét, körülnéztem, s miután meggyőződtem róla, hogy Grjaznovon kívül senki sem hallhat, megkérdeztem:

- Alezredek elvtárs, engedje, hogy megkérdezzem: az Iván visszajött?

- Iván?... Miféle Iván?

- Hát az a fiú, Bondarjov.

- Mi közöd hozzá, hogy visszatért-e vagy sem? - kérdezte bosszúsan Grjaznov, és elkomorult arccal rám emelte ravasz kék tekintetét.

- Mégiscsak én vittem át a folyón, tudja ...

- Mit számít az, ki vitt át kit? Mindenki csak azt kell tudnia, amiről tudnia szabad. Ez törvény az egész hadseregben, de a

felderítők számára még sokkal inkább az!

- Azért kérdezem, mert dolgom van vele. Nem szolgálati ügy, személyes .. . Egy kérésem lenne önhöz. Megígértem, hogy ezt neki adom. - Kigomboltam köpenyemet, levettem derékszíjamról a kést, és odanyújtottam az alezredesnek: - Kérem, adja át neki. Ha tudná, mennyire vágyott rá ...

- Tudom, Galcev, tudom - sóhajtott az alezredes, kivette a kezemből a kést, és jobbról-balról megnézte. - Egész rendes. De vannak azért jobbak is. Legalább egy tucat ilyen kése van, egy egész kis ládányit gyűjtött össze ... De hát mit csináljunk, ez a szenvedélye. Abban a korban van. Hiába, kisfiú!... No, jól van, majd átadom, ha találkozom vele .. .

- Miért? Talán ... nem jött vissza? - szaladt ki a számon a kérdés a nyugtalanságtól.

- De igen. Aztán megint elment. Magától...

- Hogy lehet az?

Az alezredes elkomorodott, kis ideig hallgatott, szeme a messzeségbe révedt. Majd mély, tompa basszus hangján csendesen válaszolta:

- Katonaiskolára küldték, és úgy látszott, hogy bele is egyezik. Reggel kellett volna kiállítani az iratokat, de éjszaka megszökött... Nem tudom hibáztatni: megértem. Hosszú lenne elmagyarázni, meg nem is tartozik rád ...

Felém fordította szigorú, elgondolkozó arcát.

- Még mindig lángolt benne a gyűlölet. Nem tudott megnyugodni. Lehet, hogy még visszatér, de azt hiszem, a partizánokhoz megy ... Te pedig felejtse el, és a jövőre nézve jegyezd meg, hogy azokról, akik odaát járnak, nem kell kérdezősködni. Minél kevesebbet beszélnek róluk, minél kevesebb ember ismeri őket, annál tovább élnek ... Pusztá véletlenségből találkozta vele, és ne haragudj, de a dolog nem tartozik rád! Jegyezd meg magadnak: nem történt semmi, nem ismersz semmiféle Bondarjovot, nem láttál, nem hallottál semmit, és senkit se vittél át a túlsó partra. Éppen azért nincs is miről kérdezősködnöd.

... És többet nem is kérdezősködtem felőle. De nem is volt kitől. Holin nem sokkal ezután elesett egy mély felderítésnél: felderítő csoportjával a kora hajnali félhomályban lesben álló németekkel akadt össze, egy golyószóró-sorozattal átlótták a lábát. Megparancsolta, hogy mindenki vonuljon vissza, ő pedig védelmi állásba húzódott, utolsó golyójáig viszonzta a németek tüzét, s amikor elfogták, felrobbantott egy harckocsielhárító gránátot... Grjaznov alezredest áthelyezték egy másik hadseregbe, és többé nem találkoztam vele.

De természetes, hogy Ivánt elfelejteni, ahogy az alezredes tanácsolta, nem tudtam. Nemegyszer gondoltam a kis felderítőre, de soha nem jutott volna eszembe, hogy valaha is találkozom még vele, vagy megtudok valamit a sorsáról.

A Kovel alatti harcokban súlyosan megsebesültem, és „frontszolgálatra alkalmatlannak” minősítettek: csak segédszolgálatra oszthattak be, egységtörzseknél vagy a hátsószágban. Meg kellett válnom a zászlóaljamtól és a hadosztálytól. A háború befejezése előtt fél esztendeig egy hadtest hírszerző osztályán szolgáltam mint tolmács, ugyanazon az 1. számú belorusz fronton, de másik hadseregben.

Amikor megkezdődött Berlin ostroma, két tiszttsammal együtt egy operatív csoportba osztottak be, amelyet a német levéltár és okmányok feldolgozására alakítottak.

Berlin május 2-án délután három órakor kapitulált. Ezekben a történelmi percekben csoportunk a város központjában tartózkodott, egy félig lerombolt épületben, a Prinz Albrecht-Strassén, amelyet nemrégiben még a Gestapo, a titkosrendőrség foglalt le.

Mint ahogy várható volt, az iratok nagy részét a németeknek még sikerült elszállítaniuk vagy megsemmisíteniük. Csak a legfelső, harmadik emeleti helyiségekben találtak néhány, ki tudja, mi módon ott maradt iratokkal teliszűfolt szekrényt és rengeteg kartotékot a géppisztolyosok, akik elsőként hatoltak az épületbe.

- Százados elvtárs! Az udvaron iratokat találtunk egy kocsiban - futott akkor hozzám egy zömök kis katona.

A hatalmas kövekkel és téglatörmelékkel teli Gestapo-udvaron több tucat, de lehet, hogy vagy száz gépkocsi befogadására alkalmas garázs állt. A kocsiból csak néhány maradt itt, amelyek a robbanások következtében megsérültek és bedöglöttek. Körülnéztem.

Fedezékek, hullák, bombatölcsepek, az udvar sarkában utászok dolgoztak aknakeresőkkel.

A kaputól nem messze egy magas gázgenerátorpalackos tehergépkocsi állt. A hátsó széle le volt engedve, a fedőponyva alól egy fekete SS-ruhás tiszt holtteste látszott ki, mellette mappák, ügyiratok kötegei.

A katona ügyetlenül felmászott a kocsira, és a kötegeket odahúzta az autó széléhez. Késemmel átvágtam a zsinórt.

1943-44 telére vonatkozó iratok voltak benne. Különböző „büntetőakciókra” és ügynökségek megszervezésére vonatkozó jelentések, körözési parancsok, tájékoztatók, különleges közlemények és mindenféle jelentések másolatai. Mi mindenről beszéltek ezek az iratok: hősiességről, kishitűségről, kivégzett

népi bosszúállókról, az elfogottakról és azokról, akiket nem tudtak elfogni.

Számomra különösen érdekesek voltak ezek az iratok: Mozir és Petrikov, Recsics és Pinszk - csupa jól ismert Gomel környéki és poloszjei helység - tűnt fel egyszerre szemem előtt, arra húzódott egykor a mi frontunk.

Az ügyiratok között sok nyilvántartási karton is akadt - kérdőívek, amelyek adatokat tartalmaztak azokról, akiket a titkosrendőrség keresett, hajszolt és üldözött.

Némelyik nyilvántartási lapra fényképet is ragasztottak.

- Ez ki? - kérdezte tőlem a kocsin álló katonára, vaskos, rövid ujjával a papírokat böködve. - Százados elvtárs, kérem! Ez ki?

Nem válaszoltam, valami furcsa dermedtségben lapoztam az iratokat, egyik mappát a másik után, észre sem vettem, hogy áztat az eső. Igen, győzelmünk e fenséges napján Berlinben eső esett, apró szemű, hideg eső.

Borús, komor nap volt.

Csak estére tisztult ki az ég, s a füstön át kivillant a nap.

Tíz napon át tartó, elkeseredetten dübörgő harc után egyszerre csend lett, melyet csak néhol szakított meg egy-egy géppisztolysorozat ropogása. A város központjában lobogó lánggal égtek a tüzek, és ha a város szélén, ahol sok a kert, az átható orgonaillat minden mást el is nyomott, itt mindenütt égésszag terjengett, és sűrű fekete füstfelhők úsztak a romok fölött.

- Hordja be mind az épületbe! - parancsoltam a katonának a kötegekre mutatva, és gépiesen kinyitottam a kezemben levő dossziét. Belenéztem, és elállt a szívverésem: a nyomtatványra ragasztott képről Iván Buszlov nézett rám .. .

Azonnal felismertem kiálló pofacsontjáról, egymástól távol ülő nagy szeméről.

Soha senkivel nem találkoztam, akinek ennyire távol ülő szeme lett volna.

Makacs és barátságtalan tekintettel nézett, éppúgy, mint akkor, első találkozásunkkor a Dnyeper-parti fedezékben. Bal arcán a pofacsont alatt véraláfutás sötétlett.

A fényképes kérdőív nem volt egészen kitöltve. Elhaló szívveréssel fordítottam meg a lapot - géppel irt cédula volt rátűzve:

A német hadsereg 2. számú titkos tábori rendőrsége parancsnokának különleges jelentése.

No ... Lunjinyec, 1943. 12.26-án. Titkos.

A tábori rendőrség központi csoportja parancsnokának

.. . Folyó év december 21-én, a 23. hadtest körzetében, a vasútvonal menti tilos zónában Jefim Tyitkov segédrendőr

gyanúba fogott, majd kétórai megfigyelés után letartóztatott egy tíz-tizenkét esztendőös orosz iskolai tanulót, aki a hóban fekve, a kalinkovics-klinszki vonalon közlekedő csapatszállító vonatok mozgását figyelte.

Letartóztatásakor az ismeretlen (aki, mint megállapítást nyert. Szemina Marija helybeli lakos előtt „Iván”-nak nevezte magát) dühödten ellenállást tanúsított, beleharapott Tyitkov kezébe, és csak az idejében odaérkező Winz őrvezető segítségével sikerült a tábori rendőrségre előállítani...

... megállapítást nyert, hogy „Iván” napok óta a 23. hadtest elhelyezési körzetében tartózkodott.. -. koldult, az éjszakákat elhagyott csűrökben és pajtákban töltötte. Kezén és lábujjain fagyási sérüléseket, valamint helyenként kezdődő gangrénás folyamatot észleltünk...

Megmotozásakor egy zsebkendőt és 110 (száztíz) okkupációs márkát találtunk nála. Partizánságra vagy kémkedésre vonatkozóan semmi tárgyi bizonyíték nem volt ellene felhozható ... Különös ismertetőjelei: hátközépen, a gerinc vonalában egy barna anyajegy, jobb lapockája felett lőfegyvertől eredő horzsolt sebhely. ..

Von Bissing őrnagy, Klammt főhadnagy és Stamer őrmester négy napig tartó alapos és legszigorúbb vallatása ellenére „Iván” semmiféle beismerést nem tett, amivel személyazonosságát tisztázta vagy a tilos zónában és a 23. hadtest elhelyezkedési területén való tartózkodását megindokolta volna.

A kihallgatásokon kihívóan viselkedett: nem titkolta a német hadsereg és a német birodalom iránti ellenséges érzületét.

A Fegyveres Erők Legfelsőbb Parancsnoksága 1942. november 11-én kiadott parancsa értelmében 1943. december 25-én, 6 óra 55 perckor agyonlővetett.

... Tyitkovnak ... jutalomképp kiadatott... 100, azaz száz márka. Elismervény csatolva ...

1957. október-november

DELFIN KÖNYVEK

Megjelent

Aimée Sommerfelt: Országúton, Indiában F'riedrich Gerstäcker: Az indián bosszúja Kornyej Csukovszkij; Az ezüstsímer Clark Darlton: A titokzatos bolygó Thomas Mayne Reid: A fehér törzsfőnök Erich Kástner: A repülő osztály Szentiványi Jenő: A görög gálya titka Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk Hosszú Toll (Sath Okh): A Sós Sziklák Völgye Szász Imre: Basa Francisco Marins: Az aranybányák titka Mándy Iván: Robin Hood Eduárd Báz; A csodacsapat Hegedűs Géza: Az erdőntúli veszedelem Tatay Sándor: Kinizsi Pál Róbert Louis Stevenson: A kincses

sziget Vadászírók elbeszélései: A néma völgyben Fantasztikus történetek: Titánok útja - A fekete oszlop

ÉRDEKES REGÉNYEK

A kiadásért felel a Móra Ferenc Könyvkiadó igazgatója Felelős szerkesztő: Rónaszegi Miklós Műszaki vezető: Gonda Pál Képszerkesztő: Marosi Gyöngyi Műszaki szerkesztő: Simon Zoltán 47 000 példány, 5,8 (A/5) ív, MSZ 5601-59 IF 1578-f-7274